KARYS

LAPKRITYS - NOVEMBER

1951

KARYS

1961
Nr. 9 (1376)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Redaktoriaus pavaduotojas — Stasys Butkus
Kalbinę dalį redaguoja — Kazys Kepalas
Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas
Administratorius — Leonas Bileris
Leidžia — L.V.S. Ramovė New Yorko Skyrius
Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Justinas Liaukus — Karinės Žinios
Kunig. Kodatienė — Šaulė Tremtyje

TURINYS

Žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklas Čikagoje ..... viršelis
P. Alšėnas — Vėlinių mintys 257
Dr. K. R. Jurgėla — Kpt. A. Bielaski - Beleckis 258
Trimitas — Pirmas už Nepriklausomybę žuvo partizanas 269
V. — Rooseveltas su Stalinu sunaikino Baltijos valst. nepriklausomybę 271
Z. Raulinaitis — Aisčiai karinės istorijos šviesoje 273
J. A. Skirka — Dievogalos miškų gėlė 277
Šaulė Tremtyje 282
Karinės žinios 284
Kronika 285

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, Marių Žuvėdra, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Rūtenis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgėlis, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Mike Maksvytis, Chicago, Ill.; Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr.; Lionginas Leknickas, Cleveland, Ohio; Vl. Rušas, Toronto, Canada; V. Šalkūnas, Australija; Morkus Šimkus, Baltimore, Md.; K. Trečiokas, Newark, N.J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. — J. Karvelis, M. Maksvytis, "Marginiai", J. Meménas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — "Neringa", V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. — P.Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas
Toronto, Ont. — V. Aušrotas, August. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 49 Thornton Avenue, London W, 4

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas — 9 Cowper Street, St. Hilda, Vic.
A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia
P. Mažylis — 22 Aberdeen St., W. Geelong, Vic.
E. Stašys — 27 Nicholson Street, Burwood, N. S. W.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB. Seminario Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N.Y., U.S.A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523744 1

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 9 (1376) LAPKRITIS - NOVEMBER 1961

VĖLINIŲ MINTYS

PRANYS ALŠĖNAS

Kauburėliai žemių ir mediniai kryžiai
Tau nubarstė kūną, Lietuva mana.
Bet gyvent ar žūti sūnūs pasiryžo,
Kraujo, siaubo, smurto Tau, Šalie, gana!

Iš partizanų dainos

Nepriklausomybės metais Visų šventę ir Vėlines švęsdavome susikaupimo ir pagarbos mirusiesiems ženkle. Tomis dienomis, kartu su lapkričio pradžia, dažnai ir gamta tarytum derindavosi prie žmonių nuotaikos — lašnodavo lietutis iš dangaus. Dangus verkdavo kartu su žmonėmis . . .

Mirusiųjų miestai — kapinės, tuomet pasipuošdavo naujomis gėlėmis, vainikais, o vakarais — sužibėdavo tūkstančiais žvakučių, lyg žiburėlių jūra . . .

Vėlinės Lietuvoj — visad buvo persunktos tam tikra mistika. Dieną žmonės eidavo į banyčią, o vakare — į kapines. Ir taip užsimegsdavo tarp gyvųjų ir mirusiųjų tarytum nenutrūkstamas ryšys, bendravimo grandinė.

Šiandien gi Lietuva — daug, o daug, skirtingesnė nuo Nepriklausomybės laikų Lietuvos. Nors ir tada mūsų gimtoji žemė buvo savanorių krauju apšlakstyta, atgaunant jai laisvę 1918 m., bet dabar — nusėjus ją tūkstančiais partizanų kapų — Lietuva virto ištisu kapinynu . . .

Daugelio iš mūsų laisvajam pasauly besirandančių, artimieji rado prieglobstį šventoje Lietuvos žemelėje, kaip toje partizaniškoje dainoje pasakyta:

"Kauburėliai žemių ir mediniai kryžiai
Tau nubarstė kūną, Lietuva mana . . ."

Vienok mes negalime tą dieną aplankyti jų kapų, negalim sulenkti kelių prie jų smilčių kauburėlių, pasimelsti Lietuvos šventovėse ir uždegti žvakučių ant jų kapų.

Daugelio iš jų kapų niekad nesužinosime. Nežinomųjų kareivių kapai — nūdien nusagstė Lietuvos žemelę. Vėl — kaip toj partizanų dainoj:

"Atėję giminės prie kapo,
Nežino, kad tai Tu esi . . .
Tau motina — Tėvynė tapo,
O Tavo broliai — mes visi . . ."
Tai žiauri ir baisi tikrovė.

Šimtai ir tūkstančiai mūsų brolių ir sesių susirado sau amžino poilsio vietas pavergtoj Tėvynėj, o daugelis jų — ir ne savoj žemėj. Jie krito tolimam Sibiro ištrėmime, mirė kalėjimuose ar žuvo su ginklais rankose, kovodami dėl Tėvynės laisvės . . .

"Akis ne motina užspaudė,
Prie kapo neverkė sesuo . . .
Karo lauke granatos gaudė,
Raudojo ūkanots ruduo . . ."

Išdraskė okupantai Nežinomo Kareivio kapą Karo Muzėjuje ir gražiąsias Kauno kapines. Kodėl taip padaryta — nesunku suprasti. Mat, kapai — daug ką liudija ir daug ką pasako, netik apie dabartį, bet ir apie tolimą praeitį, darbus, žygius, ypač laisvės kovas.

Okupantai daugelio mūsų tautiečių kapus išbarstė po platųjį pasaulį. Jie tai padarė sąmoningai, kad nebūtų kapų, kad nebūtų kur semtis stiprybės kovai prieš okupantą dar likusiems gyviems.

"Kur žuvo partizanas, bijūnai ten žydės,
Kur sudegė gimtinė, nauja, graži, stovės.
Žydės Tėvynė mūsų laisva, graži, jauna
Ir brolį partizaną — minės graudi daina".

Kiekviena tauta jungiasi ir rišasi tarpusavy, gyvi su gyvaisiais, tačiau jų artimumą — dar daugiau cementuoja mirusieji, ypač tautos

KAPITONAS ALEKSANDRAS BIELASKI-BELECKIS

LIETUVIS, AMERIKOS PILIETINIO KARO KARŽYGYS

1811.VIII.1 — 1861.XI.7

DR. KOSTAS R. JURGĖLA

VIETON PRATARMĖS

Prieš 20 metų rašydamas mėnesiniame žurnale (*"Kapit. A. Beleckas-Bieliauskas", studentų Žodis,* Brooklyn, N.Y. Thompson, Conn., t. IX, Nr. 8, 1941 m. spalių m., pp. 172-174), nebuvau tikras dėl kai kurių biografinių duomenų, tačiau teisingai spėliojau šio karžygio pavardę buvus Beleckis (Bielacki), o ne Bieliauskas (Bielawski). Šių metų rudeniop iš jo palikuonių pavyko gauti papildomų duomenų, kurie kiek tiksliau nušvietė pavardės klausimą ir jo gyvenimo Amerikoje eigą. Deja, visvien nepavyko nustatyti jo kilmės vietą ir gyvenimą jaunystėje.

Šiame rašinyje patieksiu kelis dokumentus — pirmąjį pranešimą apie Bielaskio žuvimą, paties redaktoriaus paskelbtą sostinės laikraštyje *The Evening Star;* pirmą šio karžygio biografiją, Dr. John Gilmary Shea parašytą 1862 m. pradžioje ir tik po 10 metų paskelbtą jo veikale apie Amerikos didvyrius; ir JAV kariuomenės archyvų duomenimis pagrįstą oficialų pažymėjimą apie kpt. Bielaskio karinę tarnybą bei žuvimo aplinkybes. Po to panagrinėsiu kitus duomenis ir mėginsiu padaryti bendrąjį įvertinimą.

NEKROLOGAS SOSTINĖS LAIKRAŠTYJE

The Evening Star, Washington City, antradienio 1861 m. lapkričio 12 dienos laidoje, vedamųjų puslapyje (kur, tarp kitko, Baltieji Rūmai pranešė: "Prezidentas vėl prašo, kad lankytojai nelankytų jo kitu laiku, kaip tik tarp 10 val. ryto ir 12 pietų") rašė:

"Kapitonas Bielaski.

Didelis ratelis žmonių čia su skausmu patyrė, kad kpt. Bielaski, brigados generolo McClernand'o štabo karininkas, buvo sviedinio šūvio nukautas neseniai įvykusiose kautynėse prie Belmont'o. Per aštuonioliką ar dvidešimt metų jisai buvo vyriausiuoju braižytoju Vyriausioje Žemės Istaigoje šiame mieste.

"1833 ar '34 metais, kai mes buvome jaunuoliai Bostono geležinkelio įstaigoje, kpt. Bielaskis atvyko šion šalin kaip pabėgėlis iš Lenkijos, turėdamas rekomendacinius laiškus iš generolo Lafayette, ir gavo darbo prie vieno stalo su manim. Jisai tada nei žodžio nemokėjo mūsų kalbos, tačiau jo elgsena ir našumas darbe netrukus visus jo bendradarbius padarė jo asmeniniais bičiuliais. Jisai anuomet tebeturėjo žymes baisių žaizdų, neseniai prieš tai gautų per garsųjį Varšuvos kritimą, kuriame, kaip rašė gen. Lafayette, jisai buvo visų to įvykio lenkų herojų tarpe herojus. (...he was a hero among all the Polish heroes of that occasion.)

"Mes buvome jo asmeninis bičiulis nuo tos dienos, ligi pat tos valandos kai jisai neseniai išvyko iš Washingtono (atsistatydindamas iš savo pareigų Vyriausioje Žemės Įstaigoje) užimti savo pastarąjį postą gen. McClernando štabe.

"Apgailestaujame turi pridėti, jog jis palieka gerbiamą našlę ir stambią mažų vaikų šeimą."

---

vadai, laisvės kovotojai, kritę kovos lauke, kad kiti gyventų ir laisvi būtų . . .

"Žemė krauju soti kels į saulę diegą,
— Uosis plačiašakis vėl išskleis lapus . . .
Jūs ne amžiams žuvot, Jūs pailsę miegat,
Ir kiekvieną žingsnį seksit, broliai, mūs" . . .

Kapinės Lietuvoj, pradedant Vilniaus Rasų kapais, kur ilsisi daugelis mūsų tautos didvyrių, baigiant provincijos miestelių kapinaitėmis — okupantams yra didelė rakštis, nes į ten, į kapines, krypsta pavergtųjų akys, ypač Vėlinių išvakarėse.

Ne bereikalo, gautomis žiniomis, Visų Šventųjų ir Vėlinių išvakarėse okupantai stato sargybas prie kapinių, kurios neleidžia didesnių susibūrimų, kad, kartais, nebūtų pradėtas giedoti Lietuvos Himnas (kaip 1956 m.) ar iškilioji giesmė su išlaisvinimo malda.

Pabaigai prašosi šis partizaniškas posmelis:

"Žemę tvindo kraujas, laisto margą žiedą
Ir žemyn nubėga stiebeliu žaliu . . .
Motinai per veidą ašarą nurieda:
Kovoje neteko ji vaikų kelių . . ."

Šį straipsnį parašė Washingtono dienraščio *The Evening Star* ilgametis leidėjas ir redaktorius William Douglass Wallach.

JOHN GILMARY SHEA APIE BIELASKĮ

Teisės daktaras John Gilmary Shea savo dviejų tomų veikale, *A Child's History of the United States,* kuriame aprašė gyvenimą Washingtono, Jeffersono, Lafayette ir kitų didvyrių, skyrė aštuonis stambius puslapius mūsų tautiečiui ir įsidėjo jo nuotrauką, kurios sumažintą reprodukciją matote šiame "Kario" puslapyje. Savo straipsnį Dr. Shea rašė 1862 m. pradžioje, bet patsai veikalas (New York, McMenamy, Hess and Co. — metai nenurodyti) išėjo tik 1872 metais, kaip aiškėja iš Copyright registracijos Kongreso Knygyne. Straipsnis *"Kapitonas Alexander Bielaski Nukautas prie Belmont 1861 m. lapkričio 7",* tilpo antrajame tome, pp. 408-415. Čia skelbiame veik ištisą vertimą, praleidžiant tik filosofinius išvedžiojimus. Dr. Shea rašė:

"Kai tenka rašyti vieno mūsų tautiečių biografiją, darbas yra lengvas palyginti su nupasakojimu incidentų svetimšalio gyvenime, arba aprašant charakterio bruožus, kurie sudaro žmogų. . . .

"Kaip skirtingas yra darbas, prireikus rašyti atsiminimą apie asmenį, kuris jau subrendęs vyras atvyko iš svetimos šalies. Po ranka besama tik nedaugelio šykščių duomenų, ir pas ką gi daugiau teirautis? Visi giminės ir pirmykščiai draugai gyvena tolimose šalyse. Ar prašysime duomenų iš jo brolių? Jie yra kaž kur Rusijos imperijoje — kur, niekas šiame kontinente nežino. Tėvas, motina, seserys, kur jie? Irgi nieko negalima iš jų patirti? Ne; tėvas miega nepertraukiamoje ramybėje po velėna to krašto, kurį jisai veltui stengėsi savo kardu ginti — po velėna, dažnai raudonavusia jaunųjų Bielaskių krauju. Motina ir seserys, jei jos dar gyvos, yra Lenkijoj. Prieš šešerius mėnesius *jisai* (pabraukimai paties autoriaus. — KBJ) būtų galėjęs patsai mums pasakyti, kur, tačiau dabar tasai liežuvis, visada pasiruošęs sakyti *tiesą,* nebegali pasakoti apie draugus ar savo kraštą. Kiek sumišę, kreipiamės į jo žmoną ir vaikus, tačiau jie yra amerikiečiai ir žino tik jo gyvenimo nuotrupas — jie tegali nupiešti neryškų brėžinį. Amerikoje jo gyventos dienos buvo vienintėliai svarbios šiems jauniems vaikams, ir žmonai, kuri apie jį galvojo tik kaip apie savo *vyrą,* o ne kaip apie asmenį, turėjusį istorinės reikšmės čia arba jo gimtoje šalyje.

"Turėdamas visus šiuos sunkumus dėmesy,

Kpt. Aleksandras Bielaskis

biografas negali mėginti sukurti tikslų atpasakojimą; jis tegali drįsti kiek palaidžiai atpasakoti tokius faktus, kokius jam patsai kapitonas Bielaskis pasakojo. Neabejotinai tai buvo faktai; kadangi niekas jį pažinojęs niekad neabejojo jo pareiškimo teisingumu.

"Aleksandras Bielaskis gimė 1811 m. rugpiūčio 1 dieną Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštystėje prie mažo ežero krantų. Sulaukęs atitinkamo amžiaus, jis buvo pasiųstas į karinę akademiją, kurioje jis buvo mokomas topografijos inžinierium rusų kariuomenei. 1831 metais Lenkija nutarė nusikratyti Rusijos priklausomybės jungo ir sukilo. Bielaskis, tada maždaug 20 metų vyras, dideliu įkarščiu stojo savo tėvynės ginti ir narsiai kovojo kruvinuose, bet nelygiuose mūšiuose, kurie trumpame aštuonerių mėnesių laikotarpyje rusams kainavo stebėtinų nuostolių žmonėmis, šimtą aštuoniasdešimt tūkstančių vyrų; ir laimėjo visų sekančiųjų amžių pagarbą lenkų narsai bei patriotingumui.

"Kai lenkų generolas Denbrinski (Dembinski — KRJ) traukėsi iš Rusijos (veikiausiai 1831 m. liepos mėn. po nepavykusio bandymo paimti Vilnių, kai po Panerių mūšio jisai traukėsi pro Ukmergę Panevėžio pusėn — KRJ), sunkiai spaudžiamas žymiai pranašesnių priešo pajėgų, jam reikėjo pražygiuoti prie kaimo Owanta (Bronius Kviklys teigia, kad rusai ir lenkai taip vadindavo Aluntą. — KRJ) pro ežerą, per kurį ėjo medinis tiltas. Čia jam reikėjo rusų kariuomenę sulaikyti pakankamai il-

gai, kad galėtų persikelti ir su savim nusinešti tilto grindinio lentas. Jisai įsakė savo mėgiamam trijų šimtų rinktinių vyrų batalionui, kuriame Bielaskis buvo leitenantu (Jo kūmas Kalusauskis rašė "puskarininkiu" — KRJ), užimti pozicijas miške prieš tiltą ir saugoti jį, ligi visa jo kariuomenė bus persikėlusi. Denbrinskis apsikabino savo bičiulį, rinktinės vadą, pamojo ranka ir visiems tarė sudiev amžinai, ir nuskubėjo pirmyn gelbėti savo kariuomenės. Taip palikti trys šimtai vyrų narsiausiai ir veiksmingiausiai įvykdė jiems pavestą pareigą, laikydami savo pozicijas, ligi Denbrinskis ir lenkų kariuomenė atliko pasitraukimą. Apie savo tikrą skaičių jie rusus suvedžiojo, prailgindami savo linijas, po to palaipsniui susitelkė prieštiltyje, sunkiai spaudžiami nelygioje kovoje. Galop juos apniko ištisa rusų divizija, puolė juos durtuvais, žudė, sužeidinėjo ir nelaisvėn paėmė visus — išskyrus trisdešimt vyrų. Bielaskio vadovaujami, pastarieji nusekė paskui jį į tankiai miškuotą raistą ežero pašonėje. Netrukus visa rusų kariuomenė, vydamasi Denbrinskį, atsidūrė priešaky Bielaskio ir jo narsių karių saujelės, tuo būdu atkirsdama juos nuo draugų. Nenusiminę, narsaus bataliono likučiai sekė iš paskos, keliaudami naktimis ir slėpdamies dienomis. Vieną kartą, jieškodamas maisto savo išbadėjusiems vyrams, jis patsai vienas nuvyko į miestelį prie miško, kuriame gulsti slapstėsi jo vyrai. Įžengęs į miestelį, jis ten pamatė esant pilna rusų pėstininkų. Netrukus susitikęs būrelį karininkų, jisai drąsiai prašneko į juos rusų kalba, kurią jis gerai mokėjo. Jie žvelgė į jį su įtarimu; tačiau jis žingsniavo toliau tiesiai į miestelį, ir pasiekęs kryžkelę, iš kur vedė gatvė į pamiškę, kur slapstėsi jo dalinys, jisai neskubėdamas pražygiavo išilgai visa gatve nuolat sutikdamas praeinančius rusų karius. Gatvės gale buvo tvora; jisai staiga peršoko per tvorą ir bėgte nėrė į mišką. Jo vyrai, pamatę jį taip atskubant, teiravosi — kame dalykas. O, niekis, — atsakė Bielaskis, 'niekis, tiktai rusų pėstininkų pulkas man ant kulnų mina! Tokia žinia paskatino jo vyrus bėgti kaip stirnų bandą, tačiau, nepaisant greito traukimosi, keli jų buvo rusų nukauti.

"Galop, *vos su vienu vyru,* Bielaskis pasiekė lenkų kariuomenę prie Varšuvos ir prisistatė generolui. Denbrinskio paklaustas apie jo dalinį, jisai nurodė į vienintėlį savo palydovą ir įsakė jam 'ginklu gerbt!' Senis vadas nusisuko ir apsiverkė. Kitą dieną Bielaskis ir jo palydovas gavo pakėlimus.

"Čia negaliu susilaikyti nepapasakojęs vienos aplinkybės, įvykusios rytą prieš kautynes Varšuvos gatvėse. Vienas augštesnio laipsnio karininkas, keliais atvejais praeityje buvo parodęs Bielaskio atžvilgiu tironiškiausios dvasios, tolygios sąmoningam įžeidimui. Tą rytą jisai pakartojo savo provokuojantį elgesį, ir su Bielaskiu užvedė ginčą, kuris galbūt būtų privedęs prie rimtų pasekmių, kai nuskambėjo aliarmas, kad rusai puola Varšuvą. Abudu karininkai išsiskyrė pasiruošti kautynėms. Deja, Bielaskis savo pulko uniformines kelnes buvo pasiuntęs taisyti pas siuvėją, ir buvo priverstas stoti rikiuotėn baltomis kelnėmis. Karininkas, su kuriuo neseniai prieš tai jis kivirčijosi, pamatęs jį paradiniam pražygiavimui, taip nepaprastai apsirengusį, šiurkščiai subarė už tokį nekarišką pasirodymą. Po kelių valandų, tasai pats karininkas pamatė Bielaskį, kurį jis atpažino iš tokio nepaprasto apsirengimo, gulintį gatvėje, regimai, negyvą. Vėl po kelių mėnesių jis netikėtai sutiko jį Paryžiaus gatvėse, tarsi žuvusio kolegos karininko šmėklą, prisikėlusią iš mirusių jį subarti. Kai jis įsitikino, jog Bielaskis tebepriklausė šiai žemei, prašė atleisti praeityje parodytą šiurkštumą, ir geraširdis lenkas jam atleido.

"Šiose kautynėse (Mečislovas Haimanas teigia, kad tai buvo kautynėse prie Grochowo, ne prie Varšuvos. — KRJ) jisai gavo žaizdą gerklėje nuo muškietos kulkos, kuri vienoje žando pusėje išnešė jam visus dantis ir už ausies, per kaklą, išėjo lauk. Jisai krito žemėn, bet tebesigynė ir buvo durtuvu sužeistas į petį. Tada jis pasiliko ramiai gulėti apsimesdamas negyvas, ligi visi rusai pro jį praėjo. Po to, atsikėlė, svyruodamas nuėjo prie arti buvusio suolo, ir prisėdo. Alpdamas ir jausdamas troškulį, kitoje gatvės pusėje jis pamatė kelias moteris, kurios atrodė stebėjo jį su užuojauta, ir jis ženklais paprašė iš jų vandens. Netrukus viena mergaitė priėjo prie jo, atsinešdama stiklą grynos skaidrios degtinės; manydamas, kad tai vanduo, ir aitriai besistengdamas nuraminti nepakenčiamą troškulį, jis griebė stiklinę ir vienu gurkšniu išgėrė. Degtinės sužadintas šviežioje žaizdoje skausmas buvo nepakeliamas, tačiau skausmas išblaškė alpimą ir jis pajėgė pasiekti ligoninę, kurią lenkai buvo įsirengę priemiestyje. Ten jis neišbuvo nei valandos laiko, kai ligoninę užėmė rusai, sumušę lenkus. Jo padėtis dabar buvo kritiška, nes jei jis būtų atpažintas buvęs rusų karinės mokyklos kariūnas, sužeistas bekovojant Lenkijos pusėje, be abejonės būtų buvęs ištremtas Sibiran, arba nuteistas sušaudyti. Laimei, įtarimo jis išvengė, kadangi jo žaizda taip labai sužalojo ir pakeitė jį, kad — jo žodžiais tariant — pati motina nebūtų atpažinusi savo Aleksandro. Pakankamai atsigavęs, jis išėjo iš ligoninės ir pėsčias iš Varšuvos nuėjo iki Paryžiaus. Čia jisai pasisiūlė tarnauti prancūzų vyriausybei ir bu-

vo priimtas kariuomenėn. Jis ir jo tremties draugai buvo prancūzų traktuojami gražiai, jiems mokėjo algas ir davė karių maisto davinius, nereikalaujant įprastinės karinės tarnybos. (Haimanas rašo, kad Bielaskis buvo tremtinių stovykloje prie Bourges. — KRJ).

"1832 metais jis paliko Prancūziją ir atvyko Amerikon. Išlipęs Portlande, Maine, netrukus gavo darbą geležinkelio inžinierium.

"Šiuo metu jis visiškai nemokėjo anglų kalbos, tačiau kiek mokėjo prancūziškai ir tos kalbos pagalba susišnekėdavo, ligi iš klausos pramoko angliškai susikalbėti paprastais gyvenimo reikalais. Vėliau jis visai laisvai kalbėjo angliškai.

"1835 metais jis nukeliavo Floridon su matavimo ekspedicija, kurios metu pergyveno įvairių pavojų ir sunkumų. Visada pasiruošęs drąsiai sutikti pavojų, jis imdavosi vadovauti kada tiktai atrodydavo reikėtų baimintis, ir su tuo pačiu šūkiu, kurį jis šaukė per paskutinį savo puolimą, "Paskui mane!", veržđavosi į raistus, kur buvo pilna aligatorių, o pakrūmėse knibždėjo indėnų-seminolų, ir baimės nejautimas, atrodė, parūpindavo jam saugumą.

"1837 metais jisai iš Floridos nuvyko į Illinojų ir buvo pasamdytas Illinois Central geležinkelio inžinieriu, gerai žinomo inžinieriaus ir rangovo Arthur Hoyt tarnyboje. Čia jisai dirbo pačius sunkiausius savo profesijos darbus. Jo energija ir patvarumas buvo toks didelis, kad dažnai, kai jo išvargę padėjėjai nebegalėdavo paeiti, jis ant savęs pasikraudavo jų bagažą, pridėdamas dar grandinę ir kompasą, taip apsikrovęs grįždavo stovyklon ir pasiųsdavo arklius savo išsekusiems draugams pargabenti. Tokiu darbu užsiėmęs, jisai susirgo drugiu ir karšlige, dažna to krašto liga. Jis jautėsi, kad laikas buvo perbrangus laukti lėto pagijimo įprastiniu būdu, taigi nuriio *visą dėžutę* piliulių iš karto ir, kai užėjo drebulys, išgėrė visą stiklinę grynos degtinės. Jisai prisipažino, kad tokie vaistai kitą žmogų būtų galėję numarinti, tačiau drugio jis daugiau nebeturėjo.

"Jungtinių Valstybių piliečiu jis tapo 1841 m. birželio mėnesį, ir 1842 m. liepos 17 d. vedė panelę Mary Ann Carey, iš Springfield, Illinois. Sekantį lapkričio mėnesį jisai nuvyko į Meksikos miestą, kur tuojaus gavo inžineriaus darbą. Toje šalyje gyvendamas, visą laiką darbavosi tai vyriausybei, tai privatiems asmenims, bet visada labai gražiai atlyginamas. 1843 m. kovo mėn. jis gavo iš Santa Annos naturalizacijos (įpilietinimo) dokumentus, drauge su augšto laipsnio pasiūlymu Meksikos kariuomenėje. Tačiau, išmintingai nepriėmė šio siūlymo, ir išgyvenęs 18 mėnesių Meksikoje, grįžo į Illinojų, kur du metu ūkininkavo. 1845 m. rugsėjo 1 d. jis buvo generolo Shields paskirtas raštininku Vyriausioje Žemės Įstaigoje, kuriai Shields vadovavo. Šiose pareigose dažnai prireikdavo jo gabumų kaip braižytojo, ir po kiek laiko jis tapo braižytojo padėjėju.

"Daugiau kaip aštuonerius metus praleidus ištikimai atliekant šias taikias pareigas, vėl buvo sužadinta Bielaskio kario dvasia. Prezidentas Lincolnas intymiai jį pažinojo gyvendamas Illinojuj ir augštai vertino jo karinius sugebėjimus. Netrukus po to, kai prasidėjo dabartinis karas, Prezidentas pasiūlė jam kapitono laipsnį reguliarioje kariuomenėje, ir Bielaskis tučtuojau sutiko. Pradėjęs eiti tarnybą, jisai buvo priskirtas generolo McClernando štaban ir jam buvo įsakyta vykti į Cairo. Jis užtruko kol nugabeno savo šeimą atgal į jos seną sodybą Springfielde, Illinois, ir tada nuskubėjo divizijon, kurion jis buvo paskirtas. Pirmosios kovos, kuriose ta divizija dalyvavo, buvo Belmonto mūšis 1861 m. lapkričio 7 d. Bielaskio žirgas buvo po juo nušautas; pėsčias veržđamasis pirmyn su savo prisiimtos šalies vėliava rankoje, šaukdamas į karius sekti paskui jį, jisai krito, nukautas patrankos sviedinio. Generolas McClernand dėjo daug pastangų surasti jo kūną, bet, kadangi jis buvo palaidotas su mase kitų žuvusių, todėl negalėjo būti atpažintas.

"Kapitonas Bielaskis buvo maždaug penkių pėdų aštuonių colių ūgio, plačiais pečiais, stipraus sudėjimo patvarumui, o ne grakštumui ar judrumui. Jo veidas, nors ir šūvio sužalotas, buvo malonus, ypač kai jis pasakodavo apie sunkiai iškovotas kautynes. Tada jo pilkos akys spindėdavo aitrumu, ir gyslos jo augštoje plačioje kaktoje tvindavo, kautynėms einant įkarštin. Jis visada būdavo atviras ir geros širdies, kartais stačiokiškas, bet niekad neužgaulus. Jis buvo tikra tiesos siela. Jo pažadas ką nors padaryti, visiems, kurie jį pažinojo, buvo užtikrinimas, kad dalykas bus padarytas.

"Jis krito už savo prisiimtą šalį — lai ta šalis niekad jo neužmirš. (He had fallen for his adopted country — may that country never forget him.)" (Mrs. Shipley man pranešė, kad "Congressional Record", vol. 107, Nr. 168,1961. IX.22 pp. 19617-8, kongresmanas Derwinski, lenkų komiteto prašomas, su savo prierašu, perspausdino Dr. Shea rašinį.)

KARINĖS TARNYBOS PAŽYMĖJIMAS

Karo Departamento Dokumentų ir Pensijų įstaiga Washingtone, įstaigos viršininko, tūlo brigados generolo parašu, 1903 m. balandžio 20 d., šiais žodžiais metodistų kunigui Aleksandrui Bielaskiui, kapitono sūnui, Catonsville, Maryland, pažymėjo jo karinę tarnybą:

"Byla R. & P. 72251

Kapitono ir pagalbinio Savanorių adjutanto
ALEKSANDRO BIELASKIO
karinės tarnybos pažymėjimas.

"Dokumentai rodo, kad Aleksandras Bielaskis buvo paskirtas kapitonu ir pagalbiniu savanorių (dalinių) adjutantu 1861 m. rugpiūčio 10 d.; kad jis paskyrimą priėmė 1861 m. rugpiūčio 12 d.; ir kad jis buvo 1861 m. lapkričio 7 d. nukautas mūšyje prie Belmont, Missouri, kai jisai tarnavo Jungtinių Valstybių Savanorių brigados generolo John A. McClernand štabe (Ranka prirašyta: "Tai buvo Grant'o štabo būstinė . .."KRJ)

"Jungtinių Valstybių Savanorių (kariuomenės) generolo John A. McClernand, kuris vadovavo 1-jai brigadai, Pietryčių Missouri Apygardai, pranešime apie Belmont, Missouri, Mūšį, apie kapitoną Bielaskį pareiškiama kas seka: x x x "Vykdant šį judesį, kpt. Aleksandras Bielaskis, vienas mano adjutantų, kuris lydėjo pulkininką Bufordą dvidešimt septintojo pulko žygyje, atskirai nuo vyriausiųjų jėgų, nulipęs nuo žirgo, kelis kartus sužeisto, besiveržda mas pirmyn su jo prisiimtos šalies vėliava rankoje ir šaukdamas į vyrus jo užnugary sekti paskui jį, buvo nukautas. Jo narsumui prilygo tiktai jo kario ir patrioto ištikimumas. Jis mirė gaubiamas Žvaigždžių ir Juostų. Garbė jo atminimui!" (His bravery was only equaled by his fidelity as a soldier and patriot. He died, making the Stars and Stripes his winding-sheet. Honored be his memory!")

"Kapitonas Bielaskis taipgi minimas 27-jo Illinois pėstininkų savanorių pulko vado, pulkininko N.B. Buford'o pranešime apie tą patį mūšį, kaip seka:

"Kai artėjome dešiniuoju sparnu, pirm negu galėjome išsirikiuoti kautynių linijon statmenai, mus pasitiko smarki muškietų ugnis, kuri nukovė ir sužeidė kiek mano vyrų. Ugnyje besirikiuojant, narsusis kapitonas Bielaskis buvo matomas raitas ant žirgo bedrąsinant vyrus ir gelbstint jiems sudaryti liniją. Jo herojiškas elgesys buvo mūsų visų stebimas. Kai jo žirgas buvo po juo pašautas, jisai griebė vėliavą ir, veržda masis pirmyn su šūkiais, krito mirtinai sužeistas." (His heroic bearing was observed by us all. After having his horse shot under him he seized a flag, and, advancing with shouts, he fell mortally wounded.)

"31-jo Illinois pėstininkų savanorių pulko vadas, pulkininkas John A. Logan, savo pranešime apie tą patį mūšį, irgi mini kapitoną Bielaskį

"Šiuo metu aš pamačiau kapitoną Bielaskį imant Amerikos vėliavą ir veržiantis pirmyn, remiamą A kuopos, kapitono Rees'o kuopos, ir dviejų Septintojo Iowos pulko kuopų, kurios priešaky mūsų pulko, visą kelią vykdė priedangos kautynes. Kapitonas Bielaskis buvo po to nukautas kai jisai smeigė mūsų Unijos vėliavą į priešo įtvirtinimus. Niekad mūšio lauke nėra kritęs narsesnis vyras.' (Captain Bielaski was then killen while planting the flag of our Union in their encampment. A braver man never fell on a field of battle.)

"Šis oficialus pažymėjimas parūpintas kunigui Aleksandrui Bielaskiui, Catonsville, Baltimore apskrity, Marylande.

Karo Ministerio pavedimu,
(pas.) Brigados Generolas, J.A.V.P
Dokumentų ir Pensijų Įstaigos Viršininkas
1903 m. balandžio 20 d."

Tai nepaprastai retas atvejis — susilaukti tokių reikšmingų ir tiek daugelio įvertinimų! Pulkininkas Logan vėliau tapo įžymiu generolu. Gi 1911 m. lapkričio 11 d. Arlingtono, Va, kapinėse, laidojant šio karžygio sūnų, Oskarą Bielaskį, ginklo draugų vardu kalbėdamas George F. Davis, G.A.R. (Grand Army of the Republic — pilietinio karo JAV pusės karo veteranų organizacijos) vardu, pareiškė, kad Oskaras, "Vos paaugliu būdamas, pasiūlė savo patarnavimus savo tėvynei ir tapo Unijos kariuomenės kariu . . . G.A.R. nariu. Ne tik tai, bet jis dargi turėjo garbės būti vertingiausio veterano sūnumi. Jo tėvas, kapitonas Bielaskis, buvo narsus karys, kuris tarnaudamas generolo Granto štabe, buvo nukautas mūšyje prie Belmont, Mo., karo pradžioje. Grantas labai augštai jį vertino, augštai gerbė jo karinius gabumus ir pajėgumą, ir gedėjo didelio nuostolio jam ir jo kraštui dėl jo ankstyvo žuvimo. Jo išmokslinimas ir kvalifikacijos buvo tokios augštos kokybės, kad galima teigti, jog, jei jis būtų gyvenęs, laikui bėgant būtų vadovavęs armijos korpui didžiojoje Unijos armijoje, vadovaujamoje vadų vado, Granto." (Kalbos nuorašas šeimos archyve.)

Iš kitų šaltinių yra žinoma, kad tai buvo divizijos vado, būsimojo vyriausiojo JV pajėgų vado ir karo laimėtojo, generolo Ulysses S. Granto pirmosios kautynės pilietiniame kare, ir kad generolas Grantas tikrai gerbė seną savo bičiulį Aleksandrą Bielaskį..

LIETUVIO BIČIULIO SUTEIKTI DUOMENYS

Henrikas Korvinas Kalusauskis (Kalussowski), gimęs 1806 m. Kazimieravos dvare, Utenos (tada Ukmergės) apskr., 1823-7 metais mokęsis Vilniaus universitete su Mickevičium,

Stanevičia ir Daukantu, 1831 m. sukilimo metu, kovo mėn. nuskubėjęs į Žemaitiją, paskirtas Telšių pavieto policijos vadu, gegužės gale pasitikęs Marijampolėje gen. Ant. Gelgaudo lenkų korpą, buvęs lietuvių kalba vertėju ir atlikęs misiją Palangon, vėliau paskirtas leitenantu raitelių pulkan, internuotas Allenburge, vėliau lietuvių karinio komiteto Besancono stovykloje narys, Amerikon atvykęs 1838 m. su sūnum Vytautu ir žmona, vėliau Washingtone apsigyvenęs, nuo 1850 m. dirbęs Žemės Įstaigoje drauge su Bielaskiu, — 1853 m. rugsėjo 4 d. šv. Mato bažnyčioje (dabar Washingtono katedra) drauge su savo antraja žmona Marija Jozefina (šveicare) tapo Bielaskių kūmais: juodu buvo krikštatėviais Aleksandrui, gimusiam 1851 m. gegužės 15 d. 1863 m. Kalusauskis buvo Lietuvos ir Lenkijos sukilėlių pogrindžio vyriausybės įgaliotiniu Amerikoje "su teise naudoti antspaudą su trim herbais: Lietuvos, Koronos ir Rusijos" (žr. mano str. "Amerikoje", 1946 m. vasario 8d. 2 p.). Kai mirė jo kūma, kpt. Aleksandro našlė, Kalusauskis 1887 m. liepos 20 d., lenkiško laikraščio "*Zgoda*" (Milwaukee, Wis.) skiltyse parašė sekantį nekrologą:

"*A. a. Maria A. Bielacka.*

Washington, 1887 m. liepos 12 d.

Šio mėn. 8 d. Washingtone mirė Maria A. Bielacka (čia vadinta Bielaski), 68 metų amžiaus, našlė Jungt. Valst. kapitono, 1861 m. žuvusio mūšyje prie Belmont Missouri'je, 1831 m. lenko išeivio. Aleksandras Bielacki kilęs iš Minsko (vaivadijos —z Minskiego na Litwie) Lietuvoje, dirbdamas prie valstybinių matavimų Vilniaus gubernijoje, 1831 m. prisidėjo prie Vilniaus akademikų ir, su jais dalindamasis įvairiu likimu, atsirado prie Varšuvos, kur buvo sunkiai sužeistas šautuvo kulkos kliudžiusios burną ir išėjusios skersai per kaklą už ausies, už savo išgijimą turėjęs būti dėkingas savo tvirtam sudėjimui. Pagydytas, išspruko iš maskolių nagų ir su kitais pasiekė Varmiją (Ermlandą), iš kur vienas iš pirmųjų su savo kolega ir tautiečiu S. Jankevičium atvyko Amerikon ir neilgai užtrukęs New Yorke, išvyko į anuomet menkai apgyventą Illinojų su geležinkelių bendrove, leisdamasis žvalgytis į laukinį anais laikais kraštą (1833). — Ten neilgai pasiliko, nes jame buvo atpažinti ir inžinieriaus gabumai, ir nepalenkiamas teisumas bei sumanumas. — Ta pati bendrovė pasiuntė jį kaip inžinierių, kuriuo galėjo pasikliauti — į Meksiką, padaryti paruošiamuosius apskaičiavimus ir planus geležinkeliui, kuris buvo pastatytas tik 40 metų vėliau, Bieliackiui seniai jau mirus. — Per 12 metų jis buvo vyriausiu braižytoju valstybinių žemių biure Washingtone 1861 metais ir buvęs senatorius Lune (turbūt gen. Logan) prikalbino jį tarnauti jo štabe — kaipo inžinierių, kurių pilietinio karo metais būta didelio pareikalavimo. Kaip štabo karininkas, kaip savanoris, vedąs dalinį prieš priešo bateriją, žuvo ten sudraskytas patrankų sviedinių, kad buvo sunku surasti ir atpažinti jo kūną.

"Paliko našlę su 6 vaikais, visi paaugliai ir valdžios dosniai aprūpinti.

"Motina gimusi Illinojuj, amerikietė, buvo žinoma savo dorybėmis ir labai veikliu bei su privalumais charakteriu.

"Ilgėliau čia prisiminti a.a. Aleksandrą Bieliackį, Marijos A. Bieliackienės mirimo proga— leidome sau — kadangi savo laiku — nebuvo Jungtinėse Valstybėse lenkiškų laikraščių — ir nebuvome arti šeimos — kuri gerbdavo mus savo palankumu.

Henryk Kalussowski."

JAV KARIUOMENĖN ĮSTOJIMO *APLINKYBĖS*

Kpt. Bielaskio anūkės, Washingtone gyvenančios Mrs. Ruth B(ielaski) Shipley, šeimos archyve yra mašinraščiu rašytas pareiškimas, veikiausiai padarytas jos brolio Frank B. Bielaskio,, mirusio New Yorke š.m. balandžio 4 d. Pareiškime minima "Mano teta Agnes" — Mrs. Sprague, gimusi apie 1849 m.; gi mano turimame 1958 m. birželio 26 d. Franko rašyto laiško nuoraše kalbama apie "mano senutę tetą" — ir vienu, ir kitu atveju pasakojimo turinys atitinka, bet dėl visa ko abidvi versijas čia pacituosime. Taigi pareiškime be datos sakoma:

"Federalinėms jėgoms taip pražūtingas Bull Run mūšis įvyko 1861 m. liepos 21. Krašto sostinėje vyravo beveik panika, tačiau Prezidentas Lincolnas šaltai ir metodiškai tebetiesė pagrindus, ant kurių turėjo įvykti galutinoji Unijos pergalė. 1961 m. rugpiūčio 5 d. (Kongreso priimtas įstatymas) Aktas įgalino Prezidentą paskirti daugiau karininkų reguliarion armijon.

"Aleksandras Bielaskis su savo žmona ir šeima gyveno Nr. 259 Virginia Ave., tarp 10tos ir 11 tos gatvių Washington, D.C., pietvakarių dalyje, aną ankstyvą 1861 m. rugpiūčio mėnesį, kai Abraomas Lincolnas pėsčias atėjo iš Baltųjų Rūmų jį aplankyti ir įtikinti, kad jis priimtų paskyrimą reguliarion armijon karo metui.

"Aleksandras dvejojo vėl imtis karinio gyvenimo, nes jam reikėjo dėmesy turėti žmoną ir septynerius vaikus, kurių jauniausias, Arthuras, buvo vos vienerių metų amžiaus. Mano teta Agnes, tada buvusi dvylikos metų amžiaus,

kuri prieš kelis metus mirė sulaukusi devyniasdešimt metų amžiaus, pasakojo man gerai atsimenanti tą vakarą, kai Lincolnas atėjo ir ilgą laiką sėdėjo salone, šnekėdamas apie senas dienas Springfield'e Ill., kur jisai buvo advokatu, kai Aleksandras vertėsi inžinierystės ir matavimo verslu. Lincolnas ragino Aleksandrą eiti ir kovoti už savo prisiimtą kraštą, ir galop įtikino jį, taip kad 1861 m. rugpiūčio 10 d. Aleksandras įrašė savo pavardę šiame klerko parašytame prašyme; jis buvo pristatytas generolo John A. McClernand; rekomenduotas Štabo Viršininko generolo leitenanto Winfield Scott'o ir patvirtintas Prezidento Lincolno — viskas tą pačią dieną.

"Mažiau kaip 90 parų praslinkus, 1861 m. lapkričio 7 dieną, mūšyje prie Belmont, Missouri, kapitonas Aleksandras Bielaskis buvo nukautas, kai asmeniškai vadovavo 27-jo Illinojaus ir 7-jo Iowos savanorių pulkų puolimui, kuris nubloškė priešą ir paėmė konfederatų įtvirtinimus. Už narsumą kautynėse jis buvo oficialiuose pranešimuose pagirtas gen. John A. McClernand, pulkininko (vėliau generolo) John A. Logan, ir pulkininko N.B. Buford. Jis yra palaidotas atskirame kape, pažymėtame 'Nežinomas' (Unknown), Mound City Nacionalinėse Kapinėse, Illinois."

Jau minėtame laiške, rašytame 1958 m. birželio 26 d., kapitono Aleksandro anūkas, Frank B. Bielaski, beaiškindamas, kad jisai kaž kur nudėjo Lincolno rašytą laišką jo seneliui, rašė:

"Aš galiu šiek tiek paaiškinti, kodėl tas laiškas buvo parašytas, kadangi mano senutė teta, mirusi prieš 10 ar 15 metų, vyresnė už mano tėvą (Aleksandrą — kapitono sūnų. KRJ), man pasakojo apie tai, kai aš ją lankiau metai ar du prieš jos mirtį.

"Ji pasakojo gerai atsimenanti, kad Lincolnas pėsčias ėjo skersai paminklo aikštę iš Baltųjų Rūmų į Kapitono Bielaskio namus Virginia Ave., S.W., įtikinti jį stoti į ginkluotąsias jėgas.

"Prezidentas Lincolnas paprašė iš Kongreso įgaliojimo padidinti reguliarios armijos karininkų skaičių ir 1861 m. rugpiūčio 5 d. Kongresas priėmė įstatymą, kuris suteikė jam jo pageidautą galią. Lincolnas atėjo į mano senelio namus netrukus po to, kai šis įstatymas buvo priimtas prieš rugpiūčio 10 d.; mano teta, kuri anuomet buvo žydinti mergytė, pasakojo labai gerai atsimenanti poną Lincolną, kad jisai sėdėjo salone ir ilgą laiką šnekėjo su Aleksandru Bielaskiu, mėgindamas įtikinti jį priimti paskyrimą.

"Mano senelis kiek dvejojo, kadangi jisai pažinojo karo baisumus ir turėjo septynerius vaikus bei žmoną, kurie buvo jo didžioji ir pirmoji prievolė. Tačiau jis pasidavė Prezidento Lincolno įtikinėjimui ir pasakė, kad priimsiąs paskyrimą, jei bus jam tai pasiūlyta.

"Kaip tamsta galbūt žinai iš jo paskyrimo originalo, kuris yra ranka rašytas ir laikomas Lenkų Knygyne Chicagoje, Aleksandras Bielaskis užpildė reikalingą blanką rugpiūčio 10 d. Jį rekomendavo generolas McClernand, užgyrė štabo viršininkas generolas Scott, ir Prezidentas Lincolnas asmeniškai pasirašė paskyrimą, viskas tą pačią dieną, 1861 m. rugpiūčio 10.

"Tamstai gali būti įdomus faktas, kad aš atsimenu savo tėvą pasakojant, kad jo tėvas, kapitonas Aleksandras Bielaskis, turėjo inžinieriaus įstaigą Springfield'e Illinois, praeito šimtmečio 40-jų metų dešimtmečio pradžioje kai tuo laiku Lincolnas vertėsi advokatūra.

"Vieną kartą Lincolnas turėjo bylą, man regis nužudymo arba žmogžudystės bylą, ir vienas liudytojas davė parodymus apie tam tikrus dalykus, kuriuos jisai sakėsi matęs. Lincolnas atėjo mano senelio raštinėn, papasakojo savo dilemą ir mano senelis paruošė visai tikslų brėžinį, pagal mastelį, įrodantį, kad tasai liudytojas, stovėdamas ten kur jis sakėsi stovėjęs, niekaip įmanomai negalėjęs matyti veiksmų, apie kuriuos jis liudijo. Lincolnas panaudojo tą brėžinį bylai laimėti. Žinoma, jisai gynė kaltinamąjį.

"Mano senelė, Mary Ann Carey Bielaski, sugrįžo į Washingtoną, D.C. po to kai jos vyras buvo nukautas prie Belmont, Missouri, ir kol Lincolnas ten buvo ji visuomet laisvai galėdavo Baltuosius Rūmus lankyti.

"Mano tėvas pasakojo, kad ji buvo jį keliais atvejais nusivedusi Lincolną lankyti ir jis atsimena, kaip Lincolnas pasisodino jį sau ant kelių ir, uždėjęs milžinišką ranką ant jo galvos, sakė, "Vyruti, jei tu užaugsi tokiu vyru kaip tavo senelis (sic! — tėvas), tai tikrai būsi didžiu vyru."

"Jei tamsta to nežinojai, leisk man pasakyti, kad Aleksandro Bielaskio kūnas buvo iškastas Belmonto mūšio lauke ir nugabentas su visais kitais žuvusiųjų kūnais į Mound City, prie Cairo, Illinois. Daugelis kūnų buvo atpažinti, tačiau aštuoniolika ar dvidešimt jų guli palaiduoti atskiruose kapuose, kiekvienas pažymėtas "Nežinomas" buvęs Belmont, Missouri, mūšyje.

"Aš manau, kad tamstai gali būti įdomi dar viena smulkmena, būtent, kad vietinėje Effingham apskrities, Illinois, istorijoj minimi du pirmieji ten atvykę lenkai, vienas jų buvo Aleksandras Bielaskis, o kitas, manding, buvo Stefan Jankiewicz, kuris vėliau vadinosi Stefan J. Dallas. Jisai ir kapitonas Bielaskis buvo arti-

Gen. McClernand raštas, kuriame prašoma paskirti jam adjutantą Aleksandrą Bielaskį

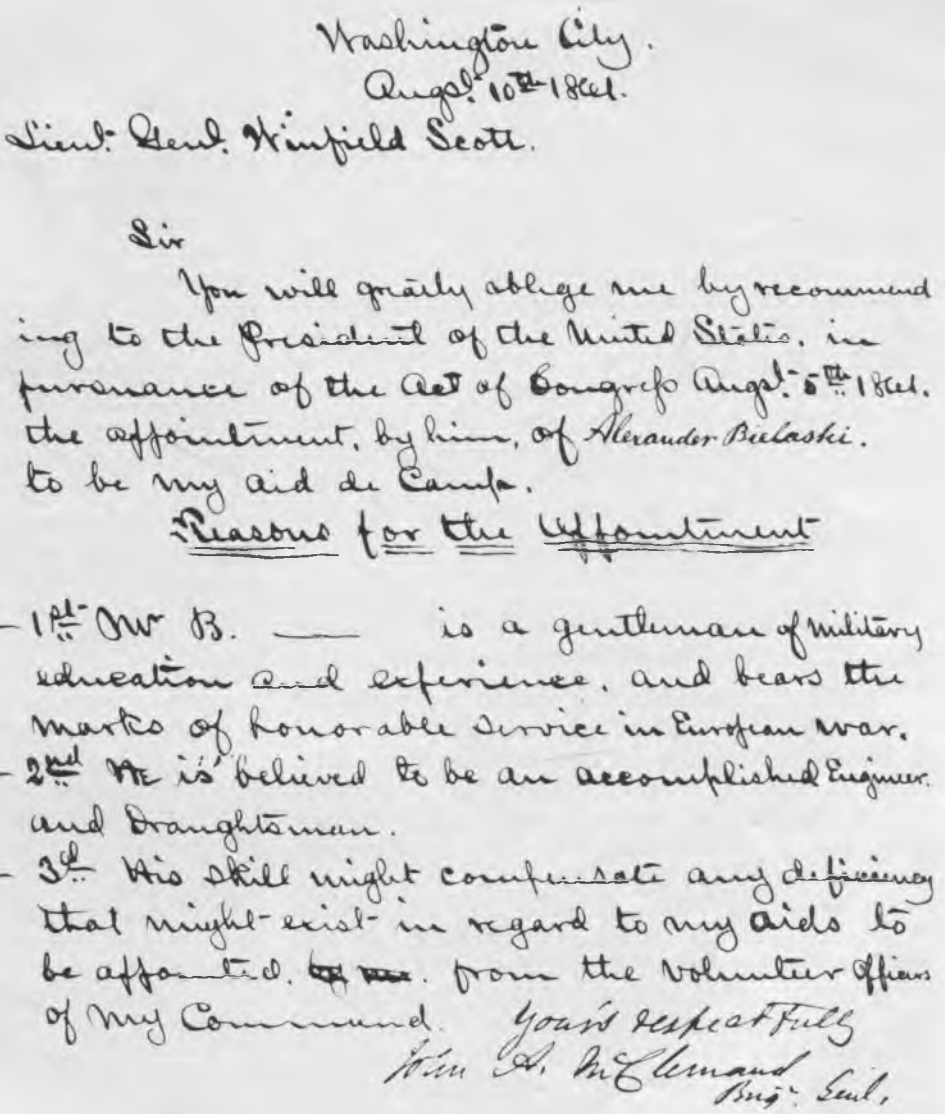

Washington City.
Augst. 10th 1861.

Lieut. Genl. Winfield Scott.

Sir

You will greatly oblige me by recommending to the President of the United States, in pursuance of the Act of Congress Augst. 5th 1861. the appointment, by him, of Alexander Bielaski. to be my aid de Camp.

Reasons for the Appointment

— 1st Mr B. —— is a gentleman of military education and experience, and bears the marks of honorable service in European war.
— 2nd He is believed to be an accomplished Engineer and Draughtsman.
— 3d His skill might counteract any deficiency that might exist in regard to my aids to be appointed, from the Volunteer officers of My Command. Yours respectfully
Wm A. McClernand
Brig. Genl.

mi bičiuliai ir, kai atvyko į Illinois kartu gyveno . . . .

Frank Brooks Bielaski

P.S. Priedas . . ."

Priedas — žr. Bielaskio paskyrimo karininku reprodukcijas. Vienoje lapo pusėje:

Washington City.
1861 m. rugpiūčio 10.

Generolui leitenantui Winfield Scott.

Tamsta:

Būsiu labai tamstai dėkingas, jei rekomenduotum Jungtinių Valstybių Prezidentui, pasiremiant Kongreso priimtu 1861 m. rugpiūčio 5-tos dienos įstatymu, kad jisai paskirtų Aleksandrą Bielaskį mano adjutantu.

Pagrindai Paskyrimui

-1s- Ponas B.— yra karinio išauklėjimo ir patyrimo džentelmenas, ir tebenešioja garbingos tarnybos europiniame kare žymes.

-2s.- Tikima, kad jis yra prityręs inžinierius ir braižytojas.

-3s.- Jo sugebėjimas galėtų išlyginti bet kokį trūkumą galimą, kiek tai liečia mano dar paskirtinus adjutantus, iš savanorių karininkų mano vadovybėje esančių tarpo.

Su pagarba tamstos,
John A. McClernand
Brig. Gen.

Kitoje lapo pusėje — apatinėje dalyje:

Aš turiu didelio malonumo rekomenduoti augščiau paminėtą p. Bielaskį paskirti brig. gen. McClernando adjutantu.

Winfield Scott.

Augštutinėje dalyje:

Aleksandras Bielaskis tebūna paskirtas brigados generolui McClernandui adjutantu, kapitono laipsniu.

1861 m. rugpiūčio 10 d. A. Lincoln

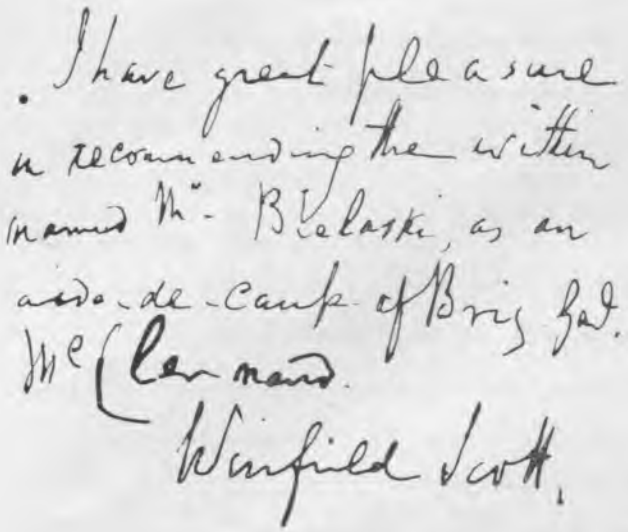

Gen. Scotto tarpininkavimas

BIOGRAFINĖS SMULKMENOS IR PALIKUONYS

Kai š.m. balandžio 6 d. spaudoje paskaičiau Frank Bielaskio nekrologą, tai patyriau, kad jo sesuo yra man jau seniai pažįstama Mrs. Ruth B(ielaski) Shipley, ilgametė Valstybės Departamento pasų skyriaus viršininkė. Pasiteiravęs pas ją, sužinojau, kad kpt. Aleksandras Bielaskis buvo jos senelis — jos tėvo Aleksandro tėvas. Ta proga ji leido man susipažinti su jos turimasi archyvais ir dalykėliais. Ji turi savo senelio originalią nuotrauką, kuri vaizduoja jį kapitono uniformoje, sėdintį prie palapinės, su pasvertu šautuvu rankoje: veidas kiek nublukęs, bet bruožai ir šukuosena visai tie patys, kaip čia skelbiamoje nuotraukoje, imtoje iš Dr. Shea veikalo. Kai kurios nuotraukos dalys yra nudažytos, ir tuo būdu gerai išsilaikė. Ji mano, kad tai fotografijos pionieriaus Brady darytos nuotraukos — ir viena, ir kita. Iš tiesų, jos turėjo būti tuo pačiu metu darytos, jau pasisiūdinus uniformą, 1861 m. rugpiūčio mėnesį. Po to dažniau su ja išsišnekėdavau. Pasirodo, kad šeimos tradicija yra, jog kpt. Bielaskis buvo "lietuvis — Lietuvos lenkas" (Lithuanian — Lithuanian Pole). Esą Bielaskio protėvis lietuvis buvo pagonis, kai jisai pasižymėjo didžiame mūšyje prieš turkus, gal 17 ar 18 amžiuje, gal tai buvo Vienos vadavimas Sobieskio vadobybėje. Tad jis tapo kataliku ir už pasižymėjimą kautynėse jam ir kitiems lietuviams buvo suteikti herbai ir lenkų tautybė. (Šis pavyzdys vaizduoja kaip tradicija suplaka tikrovę ir fantaziją — surišdama Lietuvos krikštą, vėliau įvykusį Horodlėje susigiminiavimą su lenkais ir herbų apsikeitimą, bei dar beveik po trijų šimtmečių įvykusį mūšį prie Vienos.) Šeima turi kpt. Bielaskio darytą žemėlapį, pagal kurį vėliau Meksikoje buvo pastatytas geležinkelis. Iš turimų archyvinių išrašų, nustačiau kai kuriuos dalykus.

1845 m. rugpiūčio 30 General Land Office komisionierius James Shields pranešė Bielaskiui paskiriąs jį klerku su metiniu $1000 atlyginimu. 1847 m. liepos 10 komisionierius Richard N. Young pranešė, kad nuo liepos 1 alga pakeliama $1200 į metus. 1850 metais įstaigoje dirbo apie 90 asmenų. Bielaskis sąraše žymimas Nr. 40 ir pastebima, kad paskyrimo metu jis buvęs Illinojaus gyventojas. 1853 m. vasario 24 komisionierius John Wilson paskiria Bielaskį "Assistant Draughtsman" su $1200 metiniu atlyginimu, vieton mirusio Ephraim Gilman. 1853 m. liepos 1d. tas pats komisionierius pranešė skiriąs jį vyriausiuoju braižytoju (Principal Draughtsman) su metine $1500 alga. Einąs komisionieriaus pareigas J.W. de Krafft 1856 m. rugsėio 17 pavedė Bielaskiui suteikti ir tvarkyti geležinkeliams žemių dovanojimų skyrių. 1858 m. liepos 26 komisionierius Thomas A. Hendricks paveda Bielaskiui sutvarkyti matavimų - braižybos skyrių ir išdėsto pareigas.

1861 m. gruodžio 4 našlė Mary Ann Bielaskienė padavė pensijai prašymą ir pažymėjo, kad velionis paliko šiuos vaikus: 17-kametę Rožę, 15-kametį Viktorą, 14-kametį Oskarą, 12-metę Agnę, 10-metį Aleksandrą, 5-metį Eugenijų ir vienerių metų Arturą, ir kad ją su velioniu sutuokė metodistų kunigas A(mos) Prentice 1842 m. liepos 17 d. Tą pačią dieną jos prašymo liudytojai Stephen J. Dallas ir Harvey Mitchell, abudu Washingtono gyventojai, po priesaika pasirašė savo parodymus. Stephen J.

Prezidentas A. Lincolnas skiria Bielaskį gen. McClernando adjutantu.

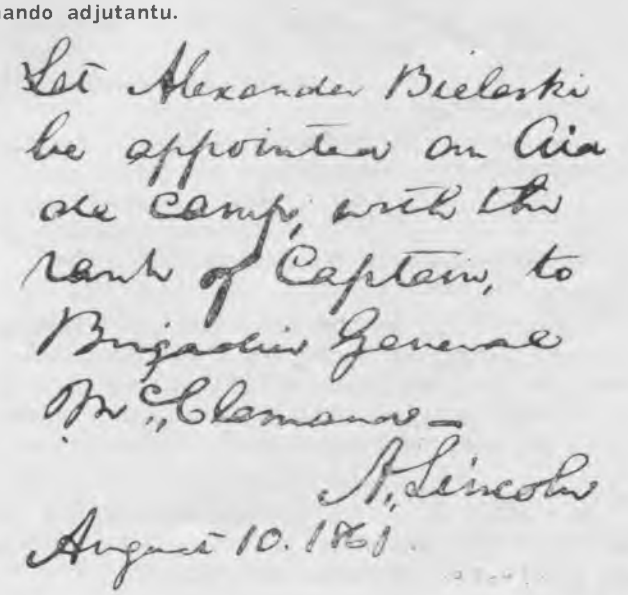

Dallas, — kuris, kaip žinome, seniau vadinosi Steponu Jankevičium ir Amerikon atvyko kartu su Bielaskiu, — pareiškia kad jis pažinojęs "minėtąjį kapitoną Alexander Bielacki nuo 1832 metų ir artimai su juo santykiavo ligi tol, kol pastarasis išėjo iš Vyriausios Žemės Įstaigos ir net ligi jo mirimo. Jis papildomai prisiekia, kad pažinojo Mary Ann Bielacki nuo 1841m., prieš jos ištekėjimą, ir žino faktą, jog ji esanti minėtojo Bielackio našlė, patsai gyvenęs tuose pačiuose namuose su jais Illinojaus valstybėje ir artimai bičiuliavęs su jais per pastaruosius šešiolika metų Washingtono mieste, ir žino faktą, jog augščiau įvardintieji vaikai, viso septyni, nurodytų amžių ir vardų, yra jų vaikai." Kažkas pabraukė raidę "c" Bielacki pavardėje. Nedarant naujo paragrafo, toje pačioje eilutėje seka Harvey Mitchell parodymai, jog jis pažinojęs "minėtuosius Aleksandrą Bielaskį ir Mary Ann, jo žmoną, per devynerius metus praeityje, dažnai juos lankydavęs namie" ir tt. Priesaikas paliudijo notaras John Hollingshead.

Anais laikais biurokratijos būta nemažiau kaip šiandien.

Taigi, 1861 m. gruodžio 6 d. Illinojaus valstybės, Effingham apskrities teismo klerkas D. Rhinehart su teismo antspauda liudijo, kad 1842 m. liepos 16 d. to teismo suteiktas leidimas sutuokti Mary Ann Carey su Alexander Bielaski, pagal pridėtą nuorašą, esąs tikras. Įdomu, kad tos apskrities "komisijos teismas", klerko Thomas M. Say vardu pasirašius jo deputatui Wm. H. Blakley, leisdamas tuoktis, pažymėjo pridedąs "savo parašą ir privačią antspaudą (kadangi dar nėra oficialios antspaudos parūpinta šios Effingham apskrities komisijos teismui)". Negana to: 1862 m. rugpiūčio 5 d. E.B. French, "Antrasis Auditorius", patvirtino sutuoktuvių leidimo nuorašo tikrumą, o rugpiūčio 18 d. taikos teisėjas Thomas C. Dunn pažymėjo, kad našlė davė ištikimybės Jungt. Valstybėms priesaiką (vyko karas prieš Konfeder. Valstybes).

1862 m. rugpiūčio 18 d. pensija pripažinta: pradedant 1861 m. lapkričio 7 d., mokėtina kas mėnesį našlei $20, ir po $2 kas mėnesį sūnų Aleksandro ir Eugenijaus išlaikymui, kurie 16 metų amžių pasieks tik po 1866 m.

1873 m. balandžio 7 d. našlė paprašė daugiau pensijos, ir iš naujo teko pristatyti įvairių dokumentų. Su Eugenijaus, gimusio 1855 m. ir krikštyto Šv. Povilo bažnyčioje, Washingtono Rock Creek parapijoje, metrikų vargo nebuvo. Tačiau sūnus Aleksandras buvo 1853 m. rugsėjo 4 pakrikštytas Šv. Mato katalikų bažnyčioje (dabar Washingtono katedra), ir krikštijęs kunigas James B. Donlan motinos vardą užrašė buvus "Mary Ann Thornton". Notaras J.M. Kenedy 1873 m. balandžio 5 paliudijo klebono Dr. Chas. I. White parašą ant metrikos nuorašo, bet krikšto tėvai Henry K. Kalussowski ir Josephine M. Kalussowski turėjo po priesaika išaiškinti, kad tai Aleksandro Bielaskio ir Mary Ann Bielaski, gimusios Cary, vaikas, gimęs 1851 m. geg. 15, kad jie 1853 m. rugsėjo 4 buvo krikšto tėvai, ir kad toji krikšto metrikos dalis, kuri motinos pavardę nurodo buvus "Mary Ann *Thornton* yra klaidinga ir turėtų būti skaitoma Alexander Bielaski ir Mary Ann *Cary*. Jog klaida įvyko iš Tėvo Donlan pusės, kadangi jisai tuo laiku krikštijo kelis vaikus, kurių vieno krikšto motina buvo Elizabeth Thornton, prašytojos giminaitė". Balandžio 7d. pensija padidinta. Paskutinė pensija išmokėta 1887 m. birželio 4 po to nutraukta su pažymėjimu: "dėl pensininkės mirties".

Kiti archyviniai duomenys nereikšmingi.

Kpt. Bielaskio jauniausias sūnus Arturas mirė 1862 m. Oskaras prieš karo pabaigą patsai išėjo kariuomenėn, vėliau buvo vienas pirmųjų profesionalinio beisbolo žaidėjų. Kataliku krikštytas sūnus Aleksandras buvo metodistų kunigu ir užaugo šeši jo vaikai. Vyriausias kunigo Aleksandro sūnus, A(lexander) Bruce Bielaski buvo pirmasis (1912-1919) Federalinio Tyrinėjimų Biūro (F.B.I.) viršininkas, vėliau ėjęs įvairias pareigas vyriausybėje, advokatavęs New Yorke, tebegyvena Great Neck, N.Y. Šiemet balandžio 4 New Yorke (adresas buvo — 41 Park Ave. ir Chatterton, Va.) miręs Frank Bielaski, sulaukęs 71 m. amžiaus, baigęs Carnegie Technologijos Institutą, dirbo tiekimo skyriuje statant Panamos kanalą, fronte karininku kovojo Prancūzijoje I Pasaulinio karo metais, II Pasaulinio karo metais vadovavo OSS (Office of Strategic Services) tyrinėjimų-tardymų skyriui, vėliau dirbo respublikonų komiteto finansų skyriaus investigatorium, 1945 pagarsėjo Amerasia žurnalo aferos išaiškinimu— jo pravestos kvotos pasekmėje šeši komunistų agentai buvo suimti, du iš jų buvo Valstybės Departamento tarnautojai, už neteisėtą slaptų vyriausybės dokumentų laikymą. Velionis, senatorius Joe MacCarthy, plačiai naudojosi Amerasia bylos duomenimis ir teigė, kad atominės bombos paslaptys buvo perduodamos Sov. Rusijai. Frank Bielaski reporteriams sakė, kad tai kiek "perdėtas" aiškinimas, tačiau kratos metu jo užtiktieji dokumentai turėję "atominio aspekto". Jauniausias kun. Aleksandro sūnus Fred Bielaski — I Pasaulinio karo metais 115 pėstininkų pulko kulkosvaidžių kuopos seržantas, gavo 29-sios divizijos vado, gen. majoro C.G. Morton'o įsakymu pagyrimą: "Su didžiu pasididžiavimu skaičiau 58-sios pėstininkų brigados vado generolo pranešimą apie tamstos

veiksmus vokiečių apkasų, 1918m. rugpiūčio 30-31, užpuolimo metu kai tamsta, niekieno nepadedamas ir per priešo ugnį, atgabenai pagrobtą kulkosvaidį, ir įsakiau tamstos vardą ir veiksmą įrašyti į dokumentų knygą, tam tikslui laikomą šiame štabe." II Pasaulinio karo metais šis Aleksandro herojizmo vertas anūkas dirbo O.S. S., vėliau atstovavo Standard Oil Co. Peru, Argentinoje, kitur pietų Amerikoje, o dabar gyvena Meksikoje ir verčiasi advokatūra, kaip patarėjas darbo santykių srity. Jo sesuo Ruth B. Shipley daugelį metų vadovavo Valstybės Departamento pasų skyriui ir dalyvaudavo tarptautiniuose suvažiavimuose tarptautinės teisės kodifikacijos klausimais, dabar išėjusi pensijon, gyvena Washingtone. Ji sakosi, kad kitų kpt. Aleksandro Bielaskio palikuonių esama daugiausiai moterų, ir giminystės santykiai jų yra palaikomi.

BAIGIAMOSIOS IŠVADOS

Visi lenkiškai apie Bielaskį rašę asmenys pažymi, kad jis buvo "gimęs Lietuvoje". Kaip matėme, jo kūmas ir tautietis, sukilimo Lietuvoje dalyvis, Henrikas Korvinas Kalusauskis, pridėjo, kad Bielaskis buvo kilęs "z Minskiego". Septyneriais metais anksčiau, Hieronim Kunaszewski savo veikale *(Życiorysy Uczestnikow Powstania Listopadowego,* Lwow 1880, P. 87) irgi pažymėjo: "Aleksander Bielecki, rodem z Minskiego na Litwie."

Haimanas ir kiti juo sekę tyrinėtojai teigė, kad tai buvusi Vanago (Jastrzębiec) herbo giminė, ir tuo herbu aprūpino Bielaskio palikuonis. Jų pristatytoji genealoginė medžiaga liečia Bieliauskų (Bielawski) giminę, kurios pradžia siekia Bieliavų dvaro šeimą 1384 m., Orlowo apskrityje, Gniezno ir Lęczycos apylinkėse. Prokopo sūnus Adomas Bielawski 1641 m. apsigyvenęs Volkovysko apskrityje, Lietuvoje. Du Bieliauskai pasirašė karaliaus Augusto III elekcijos raštą ir 1763 m. gyveno Ašmenos ir Volkovysko apskrityse. Tačiau jei mums rūpimas Amerikos pilietinio karo karžygys buvo Beleckis, o ne Bieliauskas, tai negalima jo kildinti iš Bielawskių. Deja, neturėjau progos heraldikos ir genealogijos leidiniuose patikrinti Beleckių praeities.

Jo gyventame laikotarpyje visi lietuviai vadindavosi lenkais, ir tuo pagrindu dabartinieji lenkai savinasi anų laikų mūsų įžymiuosius asmenis. Tiesa, jie lenda ir kiek giliau į praeitį, kai lietuviai dar nesivadindavo lenkais. Taip jie savinasi Dr. Aleksandrą Karolį Curtius, kuris 1659-1661 metais patsai rašėsi "nobilis lituanus" ir jį pasamdžiusios bendrovės direktoriai jį lietuvių vadino. Na, netgi komunistinės Lenkijos leidžiamas svetimomis kalbomis žurnalas "Poland" (Polen, Pologne, Polonia) neseniai įsidėjo paveikslą Barboros Radvilaitės-Goštautienės, kuri vėliau ištekėjo už Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio bei Lenkijos sosto nominato Žygimanto Augusto ir turėjo daug vargo pakelti ligi lenkai galop sutiko ją vainikuoti savo karaliene. Toji lietuvaitė Lietuvoje gimė ir gyveno, Lenkijoje mirė, bet buvo Vilniuje palaidota — dar prieš Liublino uniją. Visvien, komunistinės Lenkijos žurnalas be jokių ceremonijų vadina ją "lenke."

Ir kpt. Aleksandro Bielaskio atveju lenkai afišuojasi kaip karžygių tauta. Amerikoje sudarytasis lenkų amerikiečių komitetas pilietinio karo šimtmečio sukakčiai atžymėti ir abiejų kariavusių pusių karžygių-lenkų atminimui pagerbti, neseniai papraše Bielaskio palikuonių sutikimo sudėti vainiką ant "nežinomų" palaidotų karių kapo. Žinoma, lenkai turi pagrindo tą karžygį pagerbti, kaip saviškį, kad ir "gimusį Lietuvoje." Po kiek laiko veikiausiai ir gudai pasišaus jį pagerbti kaip "bielarusų".

Tačiau šios aplinkybės nei kiek nesumažina mūsų prievolės ir teisės jį gerbti kaip lietuvį, mūsų tautietį savo gimimu ir tradicija. Faktas yra, kad jis buvo gimęs Lietuvoje, ir buvo Lietuvos bajoras — ne Lenkijos ir ne Bielarusijos. Jis savo bičiuliams amerikiečiams sakėsi gimęs Lietuvoje ir šeimai paliko tradiciją, kad jis buvo "lietuvis — Lietuvos lenkas." Ligi 1918 m. vasario 16 deklaracijos ir Lietuvos Respublikos sienų su Rusija ir Bielarusija nustatymo, Lietuva apėmė stambius plotus anapus etnografinių sienų. Tai buvo lietuvių triūsu sukurta, lietuvių valdoma ir ginama valstybė, kurios bajoriją ir anapus etnografinių sienų sudarė lietuviai — ką pripažįsta netgi komunistiniai lenkai, k.a. Lowmianski ir Stef. Kuczynski, kalbėdami apie Tannenbergo ir 16 amžiaus vidurio laikotarpius. Tiesa, istorijos eigoje kai kurie lietuviai kultūriniu ir kalbinu požiūriu aplenkėjo arba sulenkėjo, kai kur netgi surusėjo, tačiau visvien jie gynė Lietuvos valstybingumą ir savitumą ir laikė save lietuviais. Taigi, neneigdami nei lenkams, nei gudams teisės pagerbti tokius asmenis kaip Bielaskį ar Adomą Mickevičių, mes nenustojame nei savo tautinės prievolės ir teisės gerbti juos kaip lietuvius, savo tautiečius.

Aleksandras Bielaskis-Beleckis 1831 metais kovojo už Lietuvos laisvę tikrojoje Lietuvoje (Vilniaus - Panevėžio - Šiaulių bare) ir už Lenkijos laisvę pačioje Lenkijoje, galop 1861 metais jis žuvo kovoje už Amerikos laisvę, už vergijos panaikinimą. Garbė šiam karžygiui, Lincolno ir Granto bičiuliui. Garbė jį pagimdžiusiai tautai, jam suteikusiai laisvės gynėjo tradcijas.

SVEIKINIMAS KARIUOMENĖS ŠVENTĖS PROGA

Š.m. lapkričio 23 d. sukanka 43 metai, kai buvo paskelbtas oficialus dokumentas atkuriamos Lietuvos kariuomenei organizuoti. Tada mūsų kariuomenės ir valstybės atsikūrimas vyko Nepriklausomybės kovų sukūry. Vasario 16 d. Nepriklausomybės paskelbimo aktas buvo įgyvendintas — Lietuva tapo nepriklausoma visos tautos ir jos tuometinės vyriausybės bei vadų bendromis pastangomis ir auka. Didžiausią kraujo auką ant atgimstančios Nepriklausomybės ir laisvės aukuro sudėjo mūsų kariuomenė. Kariuomenė ginklu apgynė kraštą nuo gausių priešų, o kovoms užsibaigus, budėjo laisvės sargyboje, ruošdama būsimus Lietuvos kovotojus.

Tad Lapkričio 23-ji yra viena iš svarbiausių mūsų tautinių švenčių. Tai Nepriklausomybės kovų, ryžto, kovingumo ir tautos kraujo didžiausios aukos šventė. Šios šventės ir kartu L.V.S. "Ramovės" šventės proga Sąjungos centro Valdyba nuoširdžiai sveikina ramovėnus ir jų šeimas, mūsų Laisvės kovų draugus partizanus, kūrėjus-savanorius, šaulius ir mūsų nuoširdžias talkininkes — birutininkes.

LIETUVIŲ VETERANŲ SĄJUNGOS RAMOVĖS CENTRO VALDYBA

Pirmas už nepriklausomybę žuvo partizanas

TRIMITAS

1918 metais, vėlai rudenį, iš Lietuvos traukėsi okupantai vokiečiai. Paskui juos į Lietuvą plūdo nauji pavergėjai bolševikai-rusai. Trumpu laiku, tarp vokiečių išėjimo ir bolševikų užplūdimo, buvusiame vokiečių Joniškėlio "Kreise" susitvarkė lietuvių valdžios aparatas. Pirmiausia susitvarkė valsčių savivaldybės, o jų atstovų suvažiavimas Linkuvoje išrinko ir apskrities valdžią. Tokiu pat būdu tvėrėsi ir krašto vidaus apsauga.

Iš pradžių užsimezgė būriai valsčiuose, o netrukus Joniškėly, kaip apskrities centre, buvo sudarytas ir apsaugos centras. Organizacijos vadovybėn įėjo J. Navakas, karininkas Stapulionis, Kazilevičius ir Šumskis.

Pradžioje ši organizacija vadinosi milicija. Tik vėliau jai buvo surastas skambus partizanų vardas. Pirmą kartą dokumentuose minimas šis vardas vyriausybei pripažinus šią organizaciją ir pavadinus ją *Joniškėlio partizanų mirties batalionu.*

Joniškėlio apskritį likvidavus, tos organizacijos dalys — būriai pateko į Biržų, Šiaulių ir Panevėžio apskritis. Tada senasis visos organizacijos pavadinimas nustojo pirmykštės prasmės,. Todėl šią organizaciją pertvarkant, buvo priimtas daugiau tikrovei atitinkąs *"Lietuvos Vasaros rytų partizanų"* pavadinimas.

Partizanų organizacijos veikimą galima suskirstyti į tris laikotarpius: 1) Slaptojo organizavimosi ir veikimo prieš bolševikus, 2) Viešų kautynių su bolševikais ir 3) Viešų kautynių su bermontininkais.

Reikia pasakyti, kad pradžioje, viešai buvo tai organizacijai padėti tik pamatai, o užplūdus kraštą bolševikams, visas organizacijos veikimas buvo varomas slaptai. Vien tik Pašvitinio būriui teko susiorganizuoti prieš bolševikų užėjimą ir ginklu pasipriešinti jiems.

1919 metais sausio m. 16 d. Žeimelio revoliucinio komiteto pakviestas, latvių bolševikų būrys vyko į Pašvitinį įsteigti ten bolševikų valdžią. Pašvitinio būrio partizanai, kar. Bartoševičiaus vadovaujami, pusę dienos kovėsi su Rimkūnų dvaro rūmuose užsislėpusiais bolševikais. *Kautynėse žuvo pirmas partizanas Aleksas Vainauskas.* Daugeliui atrodys sensacija, kad kautynėse su priešais pirmąją auką ant Lietuvos Nepriklausomybės aukuro yra padėję partizanai.

Bolševikų okupacijos metu buvo slaptai verbuojami partizanai, įsigyjami ginklai ir varoma gyventojuose agitacija prieš bloševikus. Įėję į jų įstaigas tarnauti, partizanai sabotavo ir trukdė jų darbą. Iš Kauno kelis kartus buvo atvežta priešbolševikinių proklamacijų ir paskleista šventadieniais susirinkusių į bažnyčią žmonių miniose, arba sutartą dieną išplatinta visoje apskrityje. Buvo agituojama ir raudonarmiečių tarpe. Tos agitacijos vaisius buvo 8-to lietuvių bolševikų pulko suskilimas ir jo Joniškėlyje nuginklavimas.

1919 m. kovo 22 d., išbėgant iš Joniškėlio bolševikams, prasideda viešos partizanų kautynės su jais. Lietuvos kariuomenė tada koncentravosi apie Kėdainius, Kauną, Alytų. Partizanai užėmė frontą nuo Latvijos sienos ligi Panevėžio. Patys už sviestą, lašinius ir kaiušinius įsigiję ginklų ir vokiečius tokiuo pat būdu prisiviliodami į pagalbą, niekieno neapmokami ir tik skurdžiai maitindamiesi iš vietos gyventojų gaunamu maistu, partizanai ne tik apgynė savo kraštą nuo bolševikų, bet nuvijo juos net į Kupiškio apylinkes.

Išvaręs bolševikus iš Joniškėlio apskrities ribų, partizanų batalionas, vyriausio karo vado įsakymu, buvo perkeltas į Panevėžio frontą. O kairiojo kariuomenės sparno apsaugą buvo įsakyta pavesti tai pačiai partizanų organizacijai. Tada įvyko performavimas. Partizanai, kurie davė pasižadėjimą tarnauti metus savanoriais išvyko į Panevėžio frontą. Pareiškę norą tęsti tarnybą, partizanai buvo suregistruoti apsaugos būriais ir palikti krašto vidaus apsaugoje.

Netrukus, liepos mėn. pabaigoje, jiems vėl teko pradėti grumtis su besiveržianciais iš Latvijos bermontininkais. Lietuvos pasieniui apsaugoti buvo skiriamos komendantūros kareivių grupės po 10 žmonių, kurios vietos apsaugos būriams padedant, gynė gyventojus nuo bermontininkų puolimų. Be dažnų bermontininkų gaujų apšaudymų, partizanams teko dalyvauti ir didesniuose susirėmimuose, paimti bermontininkus ir patiems patekti jų nelaisvėn. Kautynėse su bermontininkais Kuprelškyje buvo nukautas partizanas Juozas Grinevičius.

Kada 1919 m. pabaigoje visa Lietuvos kariuomenė buvo atkreipta prieš neprašytus svečius — Kuršėnų, Šiaulių ir Joniškio rajonuose įsigalėjusius bermontininkus, vyriausio karo vado įsakymu, Pasvalio apskrities komendantūros kuopos ir krašto vidaus apsaugos būriai, plk. ltn. Vėgelio vadovaujami, dalyvavo operacijose prieš bermontininkus ligi Joniškėlio paėmimo. Po to partizanų organizacija buvo likviduota. Daugumas partizanų tada perėjo į besisteigiančius Šaulių Sąjungos būrius.

Lietuvos partizanas K. . ., komunistų nužudytas 1952 m. Kur raudonieji jį palaidojo niekas nežino.

Partizanų organizacijoje yra dalyvavę apie 30 karininkų ir apie 800 partizanų. Prieš išvykstant batalionui į Panevėžio frontą, partizanų organizacija susidėjo iš štabo būrio, štabo ūkio dalies, štabo komendantūros — Pakruojuje, karo teismo, ligoninės — Pakruojuje ir kovos dalies, kurią sudarė 5 kuopos ir atskiras Biržų būrys.

Pirmą Pušaloto kuopą sudarė Pušaloto ir Pumpėnų būriai, antrą — Vaškų kuopą — Vaškų, Saločių ir Žeimelio būriai, trečią Joniškėlio kuopą — Joniškėlio, Pasvalio, Krinčino ir Linkuvos būrai. Ketvirtą — Vabalninkų kuopa. Penktą — Atsargos būriai.

Ant kapų, (piešinys darytas pasibaigus Nepriklausomybės kovoms.

ROOSEVELTAS SU STALINU SUNAIKINO BALTIJOS VALSTYBIŲ NEPRIKLAUSOMYBĘ

V.

JAV Valstybės Departamentas, kaip žinoma, šią vasarą paskelbė slaptuosius Kairo ir Teherano konferencijų dokumentus. Slaptieji posėdžių protokolai bei kita su konferencijomis susijusi medžiaga sudaro 932 psl. knygą, ir tas rinkinys pavadintas — Foreign Relations of the United States, Conferences at Cairo and Teheran, 1943.

Baltijos valstybių likiminiai klausimai buvo svarstomi Teherane 1943 m. gruodžio 1 d. posėdyje. Kaip dabar matyti, prez. Rooseveltas dėl Baltijos — taigi ir Lietuvos — klausimo svarstymo sugaišo maždaug 30 minučių. Lengva buvo tartis todėl, kad tuometinis JAV prezidentas, tarp kitko būdamas ligotas, nei pusės žodžio neprasitarė už Baltijos valstybių atstatymą.

Mums nuostabu ir tiesiog šiurpas krečia skaitant Roosevelto pašnekesį su Stalinu: dar II Pasauliniam karui vykstant, demokratinės Jungtinės Valstybės buvo aiškiai nusistačiusios Baltijos valstybėm duoti skaudų, nelemtą smūgį..

Iškeltina ir tai, jog JAV ir vėliau klastingai vaidino Baltijos valstybių atstatymo užtarėjos vaidmenį. Ši be jokios garbės amerikiečių politika pareikalavo iš lietuvių, latvių ir estų daug

Atlanto Chartą skelbiant; viduryje Rooseveltas ir Churchillis, deš. gen. Maršalis

aukų. Žuvusiųjų tų tautų partizanų, kovojusių prieš pavergėją, išlietas kraujas krenta ne vien rusams, bet ir amerikiečiams.

Ir tik atidengus Teherano slaptuosius raštus, mes supratom, kad ir Amerikos lietuvių per paskutiniuosius dešimtmečius pastangos Washingtone buvo vien akių dūmimas. Tiesa, ir anksčiau buvo apyaiškis Amerikos politikierių veidmainiškumas, juk ir labai atkakliai verčiant, nei kartą Baltijos valstybių klausimas kelti, pav., Jungtinėse Tautose neįgavo eigos. Tai vis Roosevelto su Stalinu nutarimų vaisiai, kurie dievažin kiek laiko bus justi.

To nelemto posėdžio aprašymą randame minėtos knygos 594-595 puslapiuose:

ROOSEVELTO — STALINO SUSITIKIMAS
1943 m. GRUODŽIO 1 DIENA,

3 val. 20 min. po pietų.

ROOSEVELTO BŪSTINĖ, SOVIETŲ AMBASADA.

DALYVAUJA:

Jungtinės Valstybės:

Prezidentas Rooseveltas,
Mr. Harriman,
Mr. Bohlen.

Sovietų Sąjunga:

Maršalas Stalinas,
Užsienių kom. Molotovas,
Pavlov.
Iš Bohlen rinkinio.

B o h l e n o u ž r a š a i

SLAPTAI.

Prezidentas sakė, kad prašęs Stalino ateiti į pasimatymą, norėdamas trumpai ir atvirai pagvildenti vieną reikalą. Sakė, jog tas reikalas liečiąs amerikiečių politiką.

Sakė, kad 1944 metais mes (amerikiečiai) turėsią rinkimus, ir kad tuo metu jis pats asmeniškai nenorįs vėl būti perrenkamas, tačiau, jei karas toliau dar tęstųsi, negalėsiąs betgi atsisakyti.

Toliau kalbėdamas pridėjo, jog Jungtinėse Amerikos Valstybėse, esą, tarp šešių ir septynių milijonų amerikiečių, laikančių save lenkų kilmės, ir jis, būdamas praktiškas žmogus, nenorėtų per rinkimus netekti jų balsų. Jis sakė, kad pats asmeniškai sutinkąs su maršalo Stalino pažiūromis, būtent, su būtinumu atstatyti Lenkijos valstybę, ir norėtų matyti rytinę (Lenkijos) sieną pajudintą į vakarus, o vakarinę sieną nukeltą net iki Oderio upės. Tačiau tikįs, kad maršalas galėtų suprasti tai, būtent, dėl politinių priežasčių, kurios augščiau išminėtos, jis negalėtų dalyvauti čia, Teherane, jokiuose sprendimuose, taip pat net ir kitą žiemą, gvildenant šį reikalą, ir kad jis negalėtų viešai šį kartą tuo reikalu dalyvauti jokiame susitarime.

Maršalas Stalinas atsakė, kad tai, ką dabar prezidentas paaiškinęs, jis visiškai suprantąs, pritariąs.

Prezidentas tęsė toliau sakydamas, kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse esąs atitinkamas skaičius asmenų, būtent, lietuvių, latvių ir estų kilmės — tokia tat pagal jų gausumą eile. Jis sakė, kad visiškai suprantąs, jog trys Baltijos valstybės buvo įėjusios į istoriją, ir kad vėl visai neseniai buvo Rusijos dalimis, ir juokaujančiai pridėjo, kad, kai sovietų armijos vėl užimsiančios tas sritis, tai jis neturįs jokios intencijos dėl to kariauti su Sovietų Sąjunga.

Jis tęsė toliau, pareikšdamas, jog iškilusi stambi problema — atsižvelgiant į viešąją opiniją — būtent, referendumo bei patiem gyventojams apsisprendimo klausimas. Sakė, jog manąs, kad pasaulis taip pat pageidautų kai kurių tų žmonių valios pareiškimų, galbūt, netuojau po sovietų jėgų reokupavimo, bet kurią kitą dieną, ir kad jis pats asmeniškai esąs įsitikinęs, kad tie žmonės balsuosią už prisijungimą prie Sovietų Sąjungos.

Maršalas Stalinas priminė, kad tos trys Baltijos respublikos paskutinių carų valdymo laikotarpyje niekad neturėjusios autonomijos, ir, girdi, reikią pabrėžti tai, kad carai buvę Didžiosios Britanijos bei Jungtinių Valstybių sąjungininkai, o juk tuo metu nei viena iš šių valstybių nekėlusios klausimo dėl viešosios nuomonės pareiškimo, ir todėl jis visiškai nesuprantąs kodėl tas klausimas dabar keliamas.

Prezidentas atsako, kad tai, esą, tikra, jog to viešuma nei žinojo, nei suprato.

Maršalas Stalinas atsakė, kad būtų gerai, jei viešuma būtų apie tai painformuota ir kai kurie propagandos darbai atlikti.

Jis pridėjo, esą, dėl tos žmonių valios pareiškimo galėtų būti padaryta visa eilė galimybių, žinoma, visą tai atitinkamai derinant su sovietų konstitucija, tačiau jisai jokiu būdu nesutinkąs, kad tai būtų atlikta pagal kokią nors tarptautinės kontrolės formą.

Prezidentas pakartojo, kad jam pačiam būtų naudinga, jei tokie keli vieši pareiškimai dėl ateityje numatomų rinkimų, apie kuriuos minėjo maršalas, būtų padaryti.

Maršalas Stalinas pakartojo, tardamas, esą, su laiku bus ne viena proga tiem žmonių valios pareiškimams padaryti.

Kitoje šio posėdžio pusėj trumpai buvo

AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE

Z. RAULINAITIS

(Pradžia Rugp. - Rugs. Karyje)

7. *AISČIŲ KAIMYNAI*

Germanai

Jau labai senais laikais aisčiai susidūrė su savo pietiniais kaimynais germanais. Nors yra priimta Vyslą laikyti aisčių pietine riba, tačiau archeologiniai radiniai rodo, jog jų gyventa ir už Vyslos. Kai kurios jų grupės, matyti, buvo pasistūmėję gerokai toli į pietus ir pietų vakarus. Ten jas, greičiausiai, sustabdė, dalinai sunaikino, ar atstūmė skitų, vėliau keltų spaudimas ir, pagaliau, pasirodę germanai.

Germanų kiltis bastarnai, kitų kilčių sekama, dar tarp V ir III amž. pr. Kr., slinkdama pagal aisčių pietines sienas, pasuko į slavų sritis ir, perėjusi visą Europą, apie 230 m. pr. Kr., atsidūrė Dunojaus žemupyje ir Juodosios jūros pakraštyje.

Vyslos žemupyje šimtmečiais vyko nuolatinis judėjimas, maišėsi žmonės ir įvairios tautos, net susidarė mišri baltų - germanų[27] kultūra.

Tacito amžininkas Plinius (miręs 79 m. po Kr.) savo Gamtos Istorijoje mini vindili (vandalų) kiltį, kaip ryčiausią iš penkių germanų kilčių: burgundų, charinų, varinų ir gotų. Apie tas kiltis jis rašo: "Anoj pusėj (t.y. šiauriau) už lugijų kilties gyvena gotonai, valdomi monarchijos, kiek stipresnės kaip likusių germanų kilčių, tačiau dar laisvi. Betarpiai prie Okeano yra rugijai ir lemovijai; visoms šioms kiltims yra būdingi apskritas skydas, trumpas kardas ir paklusnumas karaliui."[15]

Iš Tacito tolesnio aprašymo atrodo, jog betarpiai aisčių kaimynai iš germanų kilčių jo laikais buvo gotai — gyvenę išilgai Vyslos rytinio kranto. Už aisčių į šiaurės rytus gyvenę fenni (suomiai) ir tiesiai į rytus — venetai (slavai).

Jis be to rašo, kad būdami grynos rasės, visi germanai turi tas pačias ypatingas fizines žymes: "piktas mėlynas akis, raudonus plaukus, stambų kūną tinkantį tik staigiom pastangom. Jie mažiau pajėgūs sunkų darbą dirbti. Karštį ir troškulį jie mažiausiai pakenčia, nes prie šalčio ir alkio klimatas ir jų krašto žemė juos įpratino."[11]

Iš tiesų, tik prie Baltijos jūros, yra sutinkami tie augšti, šviesios odos, šviesiaplaukiai, mėlynakiai ir ilgos galvos germanai. Savo kūno sudėtimi jiems labai panašūs yra lietuviai ir latviai, tik šie yra vidutinio platumo galvos.[23]

Istorinių žinių apie germanus ir jų kariavimo būdą turime daugiausia iš Juliaus Cezario raštų ir to paties Tacito.

Mūšin eidami germanai dainuoja dainas, tuo pakeldami savo drąsą, o iš dainų skambesio jų žyniai spėja būsimo mūšio laimę. Mūšiui išsirikiavę jie šaukia, kad sukeltų priešui baimę. Kad garsas būtų aštresnis ir virpėtų, šaukdami jie prideda prie burnos skydą, taip išgaudami gilesnį ir pilnesnį garsą.[11]

---

gvildenami kito pobūdžio reikalai, nieku Baltijos valstybėm nereikšmingi, todėl čia tai ir nepateikiama.

Mums įdomu dar tai, kad Stalinas, — anot, to priežodžio, vagie, kepurė dega — , viename ankstyvesniame Teherano konferencijos posėdyje, būtent, 1943 m. lapkričio 28 d., kur be jo dalyvavo Churchilis su Rooseveltu, pats "per nesusipratimą", savaip iškėlė Baltijos valstybių klausimą. Šį nuotykį taip pat užrašė Mr. Bohlen tos dienos protokole, kurio mums rūpimoji dalis užtinkama tos knygos 510 puslapyje:

... Maršalas Stalinas ypatingai pabrėžė, kad Lenkija turėtų pasistūmėti iki Oderio ir galutinai konstatavo, kad rusai padėtų lenkams sieną įsigyti prie Oderio.

Prezidentas tada sako, kad jis būtų suinteresuotas laisvu priėjimu prie Baltijos jūros užtikrinimo klausimu, ir jis turįs minty kelias patikėtinių (trusteeship) formas, galbūt sudarant tarptautinę padėtį Kielio kanalo srityje, kad tuo būdu būtų užtikrintas laisvas laivų judėjimas abiem kryptim. Įvykus keliom sovietų vertėjo klaidom, maršalas Stalinas turbūt pagalvojo, kad prezidentas gvildena Baltijos valstybių klausimą. Tatai taip suprasdamas, Stalinas kategoriškai atkirto, kad Baltijos valstybės jau yra pagal savo gyventojų valią nubalsavusios prisijungti prie Sovietų Sąjungos, ir todėl, jo nuomone, šis klausimas neturėtų būti diskutuojamas. Tiktai paaiškėjus vėliau, jog tai būta netikslaus vertimo klaida, Stalinas pareiškė, jog jis pats taip pat, esą, palankiai nusistatęs tam Baltijos jūros klausimui spręsti, kad būtų užtikrintas laisvas laivų judėjimas į Baltijos jūrą ir iš jos.

Pirmųjų amžių germanų kariai (pagal K. Pastenaci)

Apie germanų karo meną Tacitas štai ką sako:

Geležies germanai turi maža, todėl tik nedaugelis iš jų vartoja kardus ar jietis. Jų jieties, vadinamos frameae, antgalis yra trumpas ir siauras, tačiau aštrus taip, kad tinka ir artimai ir tolimai kovai. Raitelis turi tik skydą ir jietį, bet pėstininkas vartoja dar ir kelias svaidomas jietis, kurias pajėgia toli nusviesti, nes jie kovoja nuogi, arba tik lengvai apsirengę. Jų skydai būna nudažyti parinktom spalvom. Maža kas iš jų turi metalinius ar odinius krūtinšarvius ar šalmus. Jų arkliai nei gražūs, nei greiti, nei išlavinti kaip romėnų, tačiau jojant išlaiko tiesią liniją, niekam neatsiliekant.

Jų jėga glūdi pėstininkuose, todėl mūšyje jie derina abi ginklo rūšis. Priekin jie šimtinėmis išstato atrinktus greitus vyrus, kurie veikia kartu su raiteliais. Kautynėms jie rikiuojasi kyliu. Kylyje rikiuojasi ne atsitiktinai, bet šeimomis ir pagal draugystę.

Pasitraukti ir pakartotinai pulti, jų tarpe yra laikoma karine gudrybe. Kautynių metu prarasti savo skydą, buvo laikoma didžiausia negarbė. Savo valdovus jie renkasi iš kilniųjų, o vadus iš narsiųjų. Vadas mūšyje duoda pavyzdį ir kaujasi visų priekyje. Mūšyje jie nešioja ženklus ir pavidalus, paimtus iš savų šventųjų gojų. Mūšio metu jų moterys būna netoliese; jos juos drąsina, ragina ir rūpinasi jų žaizdomis ir maistu.[10]

"Yra žinoma, kad svyruojančios ir jau bežlugančios jų armijos buvo padrąsintos ir moterų atgaivintos. Jos drąsiai maldavo savo vyrus, atsukdamos į juos savo nuogas krūtines, taip priversdamos juos suprasti, jog jų laukia vergija — likimas kurio jie daugiau bijo savo moterims kaip patiems sau."[10]

Laidojant, mirusį jie degina kartu su jo ginklais ir žirgu.[11]

Tokias žinias Tacitas gavo iš senesniųjų rašytojų, karių ir pirklių. Todėl jo žinios nėra pačios naujausios, bet siekia prieškristinius ir Kristaus laikus. Tačiau, nežiūrint Tacito priešingo liudijimo, germanų, ypač rytinių, kapuose randama nemaža geležinių gražiai išpuoštų ginklų[31] Pavyzdžiui, 250m.-100 m. pr. Kr. laikotarpyje Rytprūsiuose aisčių kapuose beveik nerandama tokių ginklų. Visaip kitaip yra jų kaimynų burgundų kapuose, kur pagrindinės įkapės buvo skydai, kalavijai, jietys ir peiliai.

Tačiau nežiūrint to, kardas, iš viso, yra retas ginklas ir germanų ginklų tarpe. Jis daugiau raitelių ginklas kaip pėstininkų ir jų daugiau randama toliau į rytus kaip vakaruose.[32] Aisčių kaimynai burgundai vartojo būdingą, kiek išlenktą, labai platų, vienašmenį kardą. Pagal Tacitą rytų germanai turėjo apskritą skydą, o kiti keturkampius. Radiniai gi rodo, kad Reino srityje jų pėstininkai vartojo keturkampius, šešiakampius ir ovalinius skydus. Ir tie patys rytų germanai, atseit aisčių kaimynai, yra turėję ne vien tik apskritus skydus, yra jų rasta ir ilgų[22] Antskydžiai būdavo pusrutulio, kūgio ar dyglio pavidalio.[34]

Atrodo, jog daugiausia būdavo vartojamos jietys, nes jų antgalių randama daugiausia. Antgaliai dažniausiai ilgi — 40 cm. ir daugiau ir platūs. Kai kurie jų yra ypatingi — išpjaustyti ir atrodo lyg liepsnos pavidalo. Manoma jog toki antgaliai darydavo sunkesnes žaizdas. Maži antgaliai, su barzdelėmis priklausė svaidomosioms jietims. Jieties "batas", paprastai būdavo kūgio pavidalo.[34]

Tuo tarpu šalmai ir šarvai, pagal Tacitą ir pagal archeologinius davinius, germanų tarpe tikrai yra buvę labai retai užtinkami.

Slavai

Pietryčių kryptyje aisčių kaimynai buvo slavų kiltys — venetai. Taip jas vadino, pirmas

jas paminėjęs, Tacitas. Tačiau maža ką apie jas težinodamas, jis jas priskiria germanams, bet ne sarmatams. Mat venetai gyvena sėslūs, keliauja pėsti ir nešioja skydus (reiškia, ir kovoja pėsti), tuo tarpu sarmatai yra klajokliai ir raiteliai.

Tacito ir Ptolomėjaus laiku "didžioji venetų tauta" Europoje buvo užėmusi plačią sritį: iš vakarų į rytus apie 1600 km. ir iš šiaurės į pietus apie 600 km. plotą, kuris dalinai siekė ir Baltijos krantus (Venetų įlanka) nuo Rugijos salos, su jos Šventavyčiu, beveik iki Vyslos. Jo pietų - vakarų siena ėjo Elbės slėniu, Bohemijos kalnais, Karpatais, stepių pakrasčiu iki Dniepro, toliau jo kairiu krantu iki Desnos baseino. Šiaurės rytuose siena lietė Dniepro, Dauguvos ir Volgos augštupius. Taigi jų gyvenami plotai galėjo siekti apie 1 milioną kvadratinių kilometrų.[31]

Istorinės žinios apie slavus prieškristiniais amžiais yra labai šykščios. Daugiau apie juos žinių turime iš vėlesnių Bizantijos rašytojų. Pagal Ptolomėjų (II a.) ir Jordanį (VI a.) slavai buvę labai skaitlingi ir jų būta daug kilčių. Jie tada puldinėdavę Romos provincijas už Dunojaus.[31] Ten Roma laikė nuolatinėse įgulose du legionus, kad gintų sieną nuo iš rytų nuolat puolančių, jos rašytojų žodžiais, getų. Tačiau be venetų Romą puldinėjo ir sarmatai. Apie tuos neramius laikus gražų liudijimą paliko Romos poetas Ovidius Nasonas (miręs 18 m. po Kr.). Ovidijus tada buvo ištremtas į Tomi miestą prie Juodosios jūros (dabar Constantos miestas) ir išgyveno tuos klajoklių iš už Dunojaus užpuldinėjimus. Savo Liūdnosiose Dainose jis rašo:

"...Kai tik sargybinis iš savo stebėjimo bokšto paduoda pavojaus ženklą, drebančiomis rankomis mes segamės šarvus. Aršusis priešas, lanku ir nuodingomis strėlėmis ginkluotas, sėdėdamas ant sunkiai alsuojančio arklio apžiūrinėja miesto sienas... Visur aplinkui graso nesuskaitomų genčių žiaurūs kariai... Skaitlingais būriais, lyg paukščiai, priešas atūžia, kai mes jo mažiausiai laukiame ir, vos spėtas pastebėti, išsiveda grobį. Gatvėse dažnai renkame nuodingas jo strėles... Tiesa, kai kada būna taika, tačiau niekad nebūna pasitikėjimo ta taika."[31]

Ovidijus taip rašė apie getus ir sarmatus, o už kelių dešimtmečių Tacitas rašo lygindamas su sarmatais slavus, kurie puldinėjo tas pačias vietas, pažymėdamas, kad venetai daug ką perėmė iš sarmatų karinių papročių.[31]

Istorinėms žinioms esant šykščioms, papildomų žinių apie slavus aisčių laikais gauname iš archeologinių radinių. Slavų kiltys buvo maždaug apjungtos pirmos bendros archeologinės kultūros vadinamos zarubeneckine.[31] Ši pirmo-

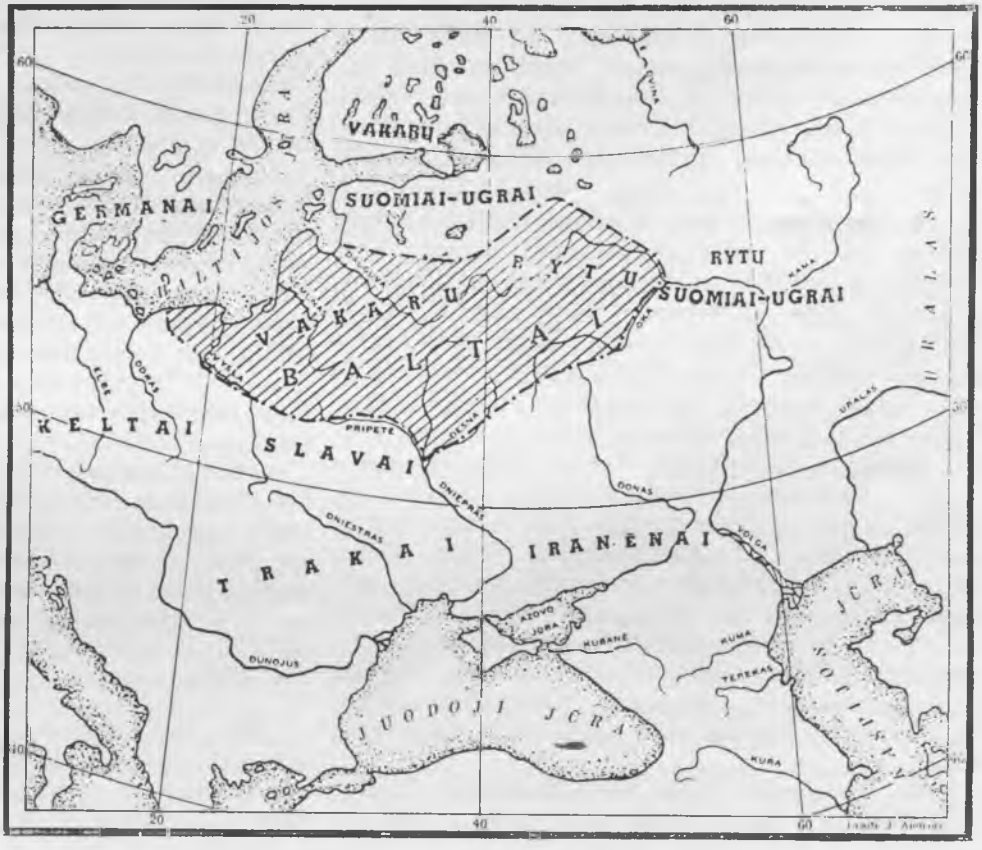

Baltų tautų gyvenamosios vietos tarp II-jo tūkstantmečio pr. Kr. ir I-jo tūkstantmečio po Kr. (Liet. Enciklopedija)

ji slavų kultūra II a. pr. Kr. pradžioje apėmė sritį nuo vakarinio Bugo ir Pripeties šiaurėje, iki Volinijos — Padolės augštumų papėdžių pietuose ir iki Rosi ir Tiasmina upių pietų rytuose.[31]

Tos slavų kultūros atrastos gyvenvietės yra nedidelės. Seniausios jų dažniausiai įrengtos sunkiai prieinamose kalvose, prie didžiųjų upių krantų, įtvirtintos grioviais ir dideliais žemės pylimais. Jas atstovauja, archeologijoje garsi, Tripolje ant Dniepro į pietų vakarus nuo Kievo. Kapuose, tarp kitų įkapių, randama ir ginklų — jiečių antgalių ir arklio pakinktų apkaustų. Visi dirbiniai geležiniai, pagaminti iš vietinės balų rūdos.[31]

Gyvenviečių skaičiui augant, augo ir zarubeneckinių slavų gyvenami plotai. Jie pradėjo veržtis ir į kaimynų sritis. I a. po Kr. pradžioje tas plitimas įgyja masinį pobūdį ir zarubeneckiečiai bando užimti dalį srities gyvenamos jų šiaurinių kaimynų — baltų kilčių. Jie pradeda baltus stumti į šiaurę ir jų kapai jau pasirodo Slobodkoje, Borisovo apylinkėse, Minsko srityje. Tačiau tas varžtas slavams nepavyko: baltai jį likvidavo ir iki VI amž. ten slavų liekanų daugiau neberandama, o baltų sodybos ir toliau tebegyvuoja.[31]

Nepavyko įsiveržti į baltų plotus ir kitai slavų kultūrai, kiek toliau į vakarus nuo zarubeneckinės esančiai. Tai būta Povislenja gyventojų (Pševorskinė kultūra). Jų dalis, savo gyvenvietes palikusi, pasiekė apylinkes net už Nemuno, kur išlikę jų liudininkai kapai Nočioje prie Lydos. Tačiau ir tie įsiveržėliai netrukus buvo vietinių gyventojų baltų suvirškinti.[31]

Už tat slavams geriau sekėsi veržtis į augštutinio Dniepro sritis ir toliau į šiaurę, kur matyti, jie nesutiko stipresnio vietinių pasipriešinimo ir juos asimiliavo. Tokiu būdu jau I amž. po Kr. slavai apgyvendina Sožės upės krantus, kur užima vietinių gyventojų piliakalnius.[31]

"Reikia manyti, kad augščiau aprašytas slavų veržtas į šiaurės vakarus vyko, iš esmės, taikiu būdu ir palaipsniui. Tačiau, žinoma, greičiausia neapsiėjo ir be ginkluotos kovos tarp genčių ar kilčių, jų išvarymo jėga iš apgyventų vietų ir vienų kitų užkariavimo. Tokiu būdu, kaip liudija archeologinė medžiaga, vietiniai gyventojai palaipsniui prarasdavo savo kultūros bruožus ir priimdavo atėjūnų kultūrą ir jų papročius. Mišrios vedybos, tais laikais plačiai praktikuotos, dar paspartino vietinių gyventojų (fino-ugrų?) palaipsnią asimiliaciją tarp slavų."[31]

Be šio veržto, vyko zarubeneckinių kilčių judėjimas ir į pietų rytus — į skitų - sarmatų kilčių sritis. Jie pradžioje buvo kiek sulaikyti vietinių skitų, o vėliau sutiko stiprų pasipriešinimą iš padniepryje pasirodžiusių sarmatų.[31] Taigi rytiniai slavai, besiverždami į stepių sritį sudarė sąlytį su sarmatų kiltimis, o vakariniai slavai, judėdami aisčių pašonėje, palaikė nuolatinį sąlytį vakaruose ir šiaurėje su aisčiais ir germanais.[32]

Slavų bendruomeninė organizacija buvo tokia pat kaip ir kitų indoeuropiečių. Jos pagrindą sudarė šeima, kurioje tėvas buvo neginčijamas ponas. Gimingos šeimos gyveno bendrai ir jų reikalus tvarkė šeimų galvų taryba, kurioje vyravo seniausias arba žymiausias. Žemė buvo bendra nuosavybė. Tokia bendruomeninė valdymosi forma slavų vadinama zadruga. Iš viso, slavų bendruomeninė ir politinė organizacija buvo palaida.[28]

Iš Bizantijos rašytojų žinome, kad slavai buvo karingi ir narsūs, tačiau jų ginklavimas buvęs menkas, dažniausiai tik lankai su strėlėmis ir skydai. Jų karinė organizacija buvo pagrįsta jų bendruomenine organizacija — šeima ir gentimi ir menkai teišvystyta. Krašto gynybos pagrindą sudarė pilys.[30]

"Šitie faktai, paimti kartu su slavų gyvulininkystės ir žemės ūkio pamėgimu, paaiškina, kodėl įsiveržėliams klajokliams, prityrusiems ir gerai ginkluotiems raiteliams, iš kurių šiuo atžvilgiu sarmatai buvo ypatingai žinomi, taip būdavo lengva slavų kiltis užkariauti. Šie pastarieji būdavo laimingi, jei juos palikdavo ramybėje ūkininkauti ir dažnai mielai priimdavo svetimųjų globą, kad apsaugotų nuo kitų galimų įsibrovėlių."[28]

Žemės ūkiu užsiėmę slavai negalėdavo taip greitai kilnotis kaip klajokliai. Nors jie medžiodavo ir žūklaudavo, tačiau pagrindinis jų pragyvenimo šaltinis buvo žemės ūkis, ypač daržovių auginimas. Šis faktas paaiškina, kodėl jie buvo palikti nekliudyti gotų ir kitų germanų kilčių kai jos veržėsi į Juodosios jūros pakraščius ir kodėl juos taip lengvai valdydavo svetimos ir karingos tautos — iraniečiai sarmatai, gotai, hunai ir avarai.[28]

Arklį slavai jau žinojo iš akmens amžių laikų (Tripoljės kultūroje) nors tai būta primityvaus tipo arklio.[32] Pentinai į dabartinės Lenkijos plotą pateko iš keltų paskutiniame amžiuje prieš Kristų, tačiau retai užtinkamos pasagos rodo, jog, greičiausiai, arkliai būdavo nekaustomi.[30]

Suomiai

Šiaurės Europos sritys buvo gyvenamos suomių-ugrų kilčių gal dar nuo neolito ar mezolito laikų. Aisčių tiesioginiai kaimynai šiaurėje buvo vakarinė suomių kilčių grupė, kurią sudarė es-

DIEVOGALOS MIŠKŲ GĖLĖ

J. A. SKIRKA

Sūduvių šalies legenda

(Pabaiga)

Už dvaro ribų, prie upelio, iš trijų pusių supama miško, dar iš senovės laikų išlikusi, stovėjo sena sodyba, kurioje gyveno laisvas senųjų gyventojų palikuonis amatininkas-račius. Sunkiai per dienas dirbdamas apylinkės gyventojams ir besidarbuodamas prie sodybos esančiam žemės sklype, pelnėsi jis sau ir savo šeimai duoną. Jo žmona buvo ligota ir tik po truputį galėdavo retkarčiais tvarkytis pirkioje, bet dažniausiai praleisdavo dienas lovoje. Vienintėlis jų džiaugsmas, paguoda ir pasididžiavimas buvo vienturtė dukrelė Nijolė.

Augo Nijolė rūpestingoje tėvų globoje, o kartu su ja augo ir jos grožis.

— Tu mano vienintėlė paguoda ir džiaugsmas, — sakydavo laimingas tėvas savo nugrubusiomis nuo darbo rankomis glausdamas dukterį prie krūtinės ir žiūrėdamas į jos dideles ir mėlynas, kaip tėvynės dangus ir gilias, kaip Sūduvos šalies ežerai, akis.

— Tu mano gėlele, tu mano mielas angelėli, ką aš be tavęs ir daryčiau, — sakydavo laiminga motina glostydama dukros ilgus, geltonus kaip auksas, plaukus ir bučiuodama jos veidelius, kai ši nuolat prižiūrėjo sergančią motiną ją pavaduodama, kalbindama ir linksmindama savo dainelėmis.

Džiaugėsi tėvai savo mylima vienturte gražuole, bet kartu ir didelis nerimas, tamsus kaip debesys, slėgė abiejų širdis, pagalvojus apie dukrelės ateitį. Abiems buvo gerai žinomas apylinkės valdovo žiaurus būdas ir biaurūs jo

---

tai, karelai ir patys suomiai arba finai. Tačiau nesvetimos jiems buvo ir kai kurios suomių rytinės kiltys, kaip mordva, mari, muroma ir ves.[31]

Vėlesni rusų metraščiai vakarines suomių kiltis vadindavo bendru čud vardu. Tai maždaug dabartinių estų protėviai.

Pirmasis istorikas, kuris suomius mini, yra tas pat Tacitas. Jis ir suomių atveju, kaip ir venetų, nežino kam jie priskirtini, germanams ar sarmatams. Mat, kaip jau minėjome, jis nors ir matė venetų gyvenimo būde daug ką panašaus į sarmatų, plėšimo žygiuose jie pereina visą tą kalnuotą ir miškingą kraštą tarp peucinų (bastarnų) ir fenni (suomių), tačiau vis tik juos priskiria germanams, nes gyvena namuose, nešioja skydus, pėsti keliauja, taigi skiriasi nuo vežimuose ir balnuose gyvenančių sarmatų. Tuo tarpu suomiai, arba jo vadinami fenni, yra stebėtinai laukiniai ir baisiai vargingi. Jie neturi ginklų, arklių nei namų. Jie valgo žolę, rengiasi kailiais ir miega ant žemės. Vienintėlė jų viltis tai strėlės, kurių antgalius, geležies trūkstant, jie darosi iš kaulo.[10]

Suomių medžioklėse kartu dalyvauja ir jų moterys. Savo vaikus nuo blogo oro slepia lapinėse iš šakų padarytose, ten pat gyvena ir jų jauni žmonės, ten ir jų seniai karši. Tačiau, nežiūrint viso šito neturto, jie jaučiasi laimingesni už tuos, kurie dirba sunkius laukų darbus, ar stato namus.

"Jie nesirūpina nieku, — nei žmogumi, nei Dievu ir yra pasiekę visišką atsipalaidavimą: jie net neturi dėl ko melstis."[10]

Tokiame Tacito suomių kilčių aprašyme yra, daug tiesos, nors archeologiniai radiniai rodo kiek augštėlesnę suomių kultūrą, ypač vėlesniais amžiais (I-II amž.).

Kalbininkas K. Būga, tyrinėjęs tuos senuosius suomius, štai ką apie juos rašo:

"Suomiai — seniausieji lietuvių bei latvių tautos kaimynai. Beveik tose pačiose vietose suomius randa ir pirmojo bei antrojo amžiaus rašytojai Tacitas (Fenni) ir Ptolemajus (Finnoi). Abu jie rodo suomius gyvenus netoli Jūros į šiaurės rytus nuo Vyslos šalia venetų (slavėnų) ir aisčių (Tacito Aestii ir Ptolemajo Galindai kai Soudinoi). Kad suomiai tuomet su vienais aisčiais tėra buvę kaimynais, tatai matyti iš suomių kalbos... Germanistai randa, kad suomių kalbon germanų žodžiai paimti esą I prieš Kr. - I po Kr. amžiuose. Aistiškosios kilmės žodžiai suomių kalbon būsią paimti dar prieš Kr. Visų-seniausieji slaviškosios kilmės žodžiai toliau nesiekia kaip tik iki VII amžiaus po Kr. Suomių slavisto Mikkolos nuomone, visi tie žodžiai esą paimti iš rusų kalbos."[16] Suomiškai kelias yra keli, tiltas — silta, o giria metsae" — iš žodžio medžias.

(bus daugiau)

įpročiai, apie ką žinojo ir kalbėjo visos apylinkės nelaimingi žmonės — baudžiauninkai. Tad, sulaukus Nijolei penkioliką pavasarių, tėvai slaptai susitarė nieko jai pačiai nesakant, niekur jos neišleisti, bet saugoti ją kaip akį nuo dvaro ir svetimų, nepažįstamų žmonių akių, kd kokia baisi nelaimė jai neatsitiktų.

Nijolė augo linksma ir laiminga kaip paukštelis su savo tėvais, augindama darželyje gėles ir dainuodama motinėlės išmokytas daineles. Štai jau ir išaušo dar vienas laimingas Nijolės gyvenimo pavasaris, o kartu su juo, su parskridusiais iš dausų paukščiais ir sužydusiomis žibutėmis, mergaitės širdyje atsirado kažkoks iki to laiko nežinomas ilgesys ir atgijo visos mergautinės godos. Kartais vasaros rytais, saulei tekant, ir paukšteliams sučiulbus didžiulėje girioje, ji viena išeidavo į pamiškę, neramios, kažko pasiilgusios širdies vedama, ir gai braidžiodavo basomis kojomis po sidabrines šaltas rasas, o dažnai ir toliau nuklysdavo į ošiančią girią. Čia būdavo taip gera tarp didžiulių medžių, nes giria ramindavo savo paslaptingu ir didingu gaudimu, o nesuskaitomi paukšteliai savo čiulbėjimu ir ji aprimusia širdimi pareidavo namo.

Tėvų ir budinčios akys greitai pastebėjo savo dukrelę pasikeitusią, nujautė ir ėmė spėlioti, kad darosi jos jaunoje, gyvenimui nubudusioje, širdyje.

— Kodėl tu, mano angelėli, nuolat daraisi liūdnesnė ir susimasčiusi? Kodėl tavo veideliai išbalo ir dainelių nebedainuoji? Gal kokia liga nelaboji įsisuko ir tu sergi, gėlele? Aš matau, dukrele, ir nujaučia mano širdis, kad tu kažką slepi nuo savo motulės.

— Aš nežinau motule, kodėl man vis ilgu ir liūdna darosi — guodėsi Nijolė motinai, nuleidusi savo gražias ašarotas akis. Ir pagaliau, apsikabinusi ir bučiuodama motiną, pradėjo:

— Miela motule, aš tau viską papasakosiu kas darosi ir delko nerami mano širdis, nes tik tu viena mane gal suprasi ir manęs nebarsi. Vieną šio gražaus pavasario naktį aš užmigusi sapnavau, kad bevaikščiodama paklydau tarp didelių medžių šitoje mūsų girioje. Mane vieną, beklaidžiojančią, užpuolė baisus ir didelis žvėris ir aš labai nusigandau. Bet, nežinia iš kur, prie manęs atsirado, man iki šiol nematytas, jaunas bernužėlis, apgynė mane nuo žvėries ir išvedė iš didelės girios. Jis, motule, buvo jaunas ir labai gražus. Man visą laiką vis dabar mintyse nuolat vaidenasi jo gražus ir kilnus veidas, kaip kokio miško dievaičio, kurio niekad ankščiau nebuvau mačius iir jo aš negaliu pamiršti, motule.

— Saugokis dukrele ir daugiau niekados viena nevaikščiok po girią. Nes ką gali žinoti, kokia nelaimė gali atsitikti ir mesk visas mintis iš savo jaunos galvelės. Pasimelsk ir su laiku viskas praeis. Nereikia tikėti sapnams, nes jie dažnai tik visokias nelaimes pranašauja — guodė ir ramino susirūpinusi motina, bučiuodama drėgnus savo gražuolės dukrelės veidelius.

Vieną gražų rytą, Nijolė, tarsi kažkokios jėgos traukiama, pasipuošusi gražiais rūbais, su motulės padovanotais gintaro karoliais ant kaklo, niekam nieko nesakiusi, vėl išėjo pasivaikščioti. Atsargiai eidama upelio pakrantėmis ir rinkdama visur aplinkui augančių gėlių žiedus, nei nepastebėjo kad jau toli nuklydo į girią ir atsirado prie upelio, augštumėlėje. Prieš save ji matė jaukų ir pasakiškai gražų reginį. Augštumėlės aikštėje žydėjo įvairiausios laukinės gėlės, po kurias skraidė daugybė margaspalvių drugių ir bičių. Aplinkui augo šlamėdamos lapais didžiulės liepos, nuo kurių aplinkui visas oras dvelkė liepų medaus kvapu. Nijolė nustebusi sustojo valandėlei, besigrožėdama reginiu ir vietelės nepaprastu jaukumu.

Staiga, iš tankių žilvičių krūmų, iššoko didžiulis vilkas ir, vienu šuoliu peršokęs per upelį, pribėgo prie mergaitės, plačiai atmetė priešakines kojas į priekį, augštai iškėlė didelę galvą į viršų ir, rodydamas juoduose nasruose savo aštrius dantis, garsiai sustaugė.

Staugiančio žvėrio balsas, nuaidėjo toli, toli, per visą girią. Mergaitė, sušukusi pagalbos, sustiro iš baimės ir išplėstomis akimis žiūrėdama į laukinį žvėrį, laukė kada šis puls ją. Tuo pačiu momentu priešais ją pasirodė augštas, labai stiprios išvaizdos, gražus jaunuolis. Jis neskubėdamas perėjo per žydinčią aikštelę ir, visiškai nekreipdamas dėmesio į vilką, atsistojo šalia jo ir, neatitraukdamas žvilgsnio nuo mergaitės, nepaprastai laimingas, ramiai šypsojosi.

Mergaitė valandėlę apstulbo, bet sukaupusi visas likusias jėgas, verkdama ir neatitraukdama akių nuo išsižiojusio žvėries, pribėgo prie besišypsančio jaunuolio, jį apsikabino ir galvą priglaudė prie krūtinės ieškodama pagalbos. Jis švelniai pakėlė jos papurusią galvą, giliai pažvelgė į mėlynas akis, švelniai apkabino antrąja ranka jos pečius, tarsi bijodamas suspausti savo stipriomis rankomis šią gražią nematytą būtybę ir pasilenkęs prie jos veido, tarė:

— Jei bijaisi šito žvėries, aš matau, kad ne gražioji deivė esi, kurių yra daug šitoje girioje, bet tik mano išsvajota gražuolė mergužėlė, kurią jau senai tikėjausi sutikti vaikščiodamas po šituos miškus ir tavo vardas turi būti Nijolė. Taip tu man sakei. Nebijok, gražuole, šito žvėries, nes su manim esant jis tau nieko nedarys. Aš jį visai mažą ir alkaną radęs girioje užauginau ir dabar jis yra ištikimiausias mano draugas. Pasakęs tai švilptelėjo, parodė pirštu į

mergaitę ir draugiškai pagrasino. Vilkas pažvelgė į mergaitę, pastatė ausis ir, priėjęs, švelniai lyžtelėjo jos kojų. Mergaitė nurimo ir nusišypsojo pamačiusi parodytą jai laukinio žvėries meilumą.

— Bernužėli. Tu esi toks didelis ir stiprus, kad net laukiniai žvėrys tavęs klauso kaip kokio girių valdovo-miškinio, apie kurį kadaise man motulė vakarais pasakojo ir tu visai toks pat kaip sapne mačiau, — meiliai kalbėjo Nijolė prisiglaudusi prie jo peties.

— Mergele, aš visas dienas ir naktis tavęs ilgėjausi, tik apie tave svajodamas. Aš išvaikščiojau visus šituos didžiulius miškus ir pamiškes tavęs bejieškodamas, nors ir nežinojau kas tu esi ir kur tu esi? Tavo sapne girdėtą vardą minėdamas, rinkau tau gražiausias gėles.

Ilgai kalbėjosi jaunieji. Ilgai pasakojisi vienas kitam, iki šio laiko slaptai ir giliai abiejų širdyse glūdėjusius, švelniausius meilės jausmus, iki girių bernužėlis parlydėjo Nijolę namo, į senosios girios palaukę.

Nieko nesisakė linksma ir laiminga Nijolė grįžusi į namus, jos belaukiantiems ir besirūpinantiems seniems tėveliams. Tik švelniausiai veidus ir rankas išbučiavo atsiprašinėdama, kad ilgai užtruko laukuose gėles berinkdama, besigrožėdama vasaros laukuose ir paukštelių čiulbėjimo besiklausydama.

Dar laimingesnis ir linksmas grįžo per didžiąją girią prie ežero jaunasis Arvydas. Jis tarsi nėjo, bet sakalu skrido viršum didžiosios girios, kur taip laisva, erdvu ir daug saulės šviesos, nes giria permaža ir pertamsi atrodė, kad galėtų jo laimę suprasti. Nuo šios laimingos dienos, jam gyvenimas pasidarė toks gražus, brangus ir prasmingas, kokio ankščiau jis nejautė ir nesuprato. Kokios buvo saulėtos ir ilgos vasaros dienos besvajojant susitikti su mylimąja, kuri lauks jo toli ten pamiškėje.

Po daugelio gražių vasaros vakarų, žėrinčių paslaptingomis mėnesienomis, praleistų kartu pasimatymuose, vienas antru besigėrint ir gražiausią, laimingiausią ateitį besvajojant, atėjo laikas ir seniems tėveliams viską pasakyti. Išdėstyti nieko neslepiant ir prašyti abiems jų palaiminimo bendram gyvenimui.

Dienos kaskart jau darėsi trumpesnės, o naktys ilgesnės ir šaltesnės. Paukščiai klegėdami būriavosi išskridimui į dausas. Puikioji vasara su savo burtais ir grožybėmis baigėsi ir pamažu artinosi ruduo.

Ir susitarė vieną vakarą, kai Nijolė lauks jo pamiškėje ir kai ateis Arvydas, eis abu kartu jos senų tėvelių aplankyti ir palaiminimo paprašyti. O prieš tai jau ji senuosius numyluos ir nubučiuos, atsargiai viską išpasakodama ir jų palankaus žodžio bemaldaudama.

Žiaurusis Suvinto apylinkės mozūras, su savo dvariškiais ir daugybe tarnų surengė medžioklę, kad turėtų linksmą pramogą ir aplinkinėse giriose žvėris pamedžiotų. Pasiruošę tiesiai iš dvaro, visi raiti jojo pamiške į tarnų nurodytą geriausią medžioklei vietą. Atsitiko tai sutartą Arvydo ir Nijolės pasimatymo dieną. Anksti iš ryto apie jų seną sodybą pasigirdo prajojančių medžioklėn arklių žvengimas, šūkavimai ir netrukus, prajodamas pro šalį, mozūras su artimaisiais įjojo į sodybos kiemą, pasižiūrėti kas čia per žmonės gyvena.

Labai susirūpinęs išėjo ant kiemo iš savo pirkios senasis račius, nusiėmė kepurę, žemai nusilenkė sėdinčiam ant arklio ir iš paniūrų žiūrinčiam svetimšaliui ir tarė:

— Labai džiaugiuosi, kad jūsų malonybė teikėtės apsilankyti mano vargingoje sodyboje ir norėčiau žinoti kuo galėčiau jums patarnauti?

— Galėtum, kaipgi ne! Iš žmonių kalbų girdėjau, kad pats gražią dukterį turi. Šiandien mes čia visi esame ištroškę gerti. Paliepki seni, savo dukrai, kad atneštų vandens. Tik greitai! — besijuokdamas į dvariškius, kalbėjo mozūras.

Labai nusiminęs grįžo senasis tėvas į trobą. Netrukus duktė išnešė medinį liepos kibirą. Pasėmusi molinį puodelį vandens, visa išbalusi ir nusigandusi šių niekad nematytų žmonių, nuleidusi žemyn akis ji ištiesė puodelį į patenkintai besišypsantį ir glostantį savo rudą barzdą svetimšalį.

— Matau, seni, kad tavo duktė gražesnė kaip žmonės pasakojo ir tokia man kaip tik reikalinga dvaro rūmuose. Tad, žinai ką, seni? Nuo ryt dienos, žiūrėk man, kad dukterį pristatytum į dvarą. Gražuolė ten turės gerą ir linksmą gyvenimą. O tave nuo šio laiko paskirsiu mano girių prižiūrėtoju. Turėsi lengvą darbą ir gerą gyvenimą.

— Esu laisvas valstietis. Dvarui nepriklausau ir esu patenkintas savo gyvenimu. Iš svetimų jokių malonių nesu reikalingas ir jų neprašau. Savo dukrelės į dvarą neleisiu, — ramiai žiūrėdamas į mozūrą atsakė senasis račius.

— Ak šitaip tu, senas šunie, drįsti loti, atsidėkodamas už parodytą tau malonę! Aš tave kaip kirminą liepsiu užmušti, o tavo mergšę surištą man atves į dvarą! — suriko kaip žvėris paraudęs iš pykčio mozūras.

— Jau senas esu ir mirties nebijau, bet kol aš gyvas savo vienturtės dukrelės niekam neduosiu! — drąsiai atsakė senukas tėvas. Išsitraukė iš už diržo kirvį ir, pasiruošęs gintis, užstojo drebančią iš baimės dukterį.

— Paimkite ji! Duokite jam lazdų! — subliovė žiūrintiems tarnams įsiutęs mozūras.

Keli tarnai nušokę nuo arklių, puolė se-

nuką. Šis suspėjo pirmą puolantį kirvio smūgiu paguldyti ant žemės, bet greitai buvo iš visų pusių apstojusių parmuštas ant žemės. Nuvilkę, virvėmis pririšo ji prie netoliese augančios liepos.

Duktė tą visą matydama, verkdama leidosi bėgti į pirkią, o ją iš paskos vijosi nušokęs nuo arklio mozūras. Jam žengiant į trobą, duris pastojo, iš lovos atsikėlusi, paliegusi motina, kuri Dievo vardu prašė neliesti dukters.

Tačiau įtūžęs mozūras pagriebė senąją už pečių ir taip stūmė į kerčią, kad senutė motina tik sudejavo atsimušusi galva į sieną, išskėtė rankas ir sudribo asloje. Duktė, balsu raudodama puolėsi prie motinos, bet ši tik atsiduso paskutinį kartą. Įsirėmęs į šonus rankas, mozūras patenkintas žiūrėjo, neatitraukdamas savo mažų gyvuliškų akių nuo mergaitės. Ši, pamačiusi, kad motina nebegyva, iš gailesčio ir baimės, kaip paklaikusi šaukdama, staigiai metėsi pro savo motinos budelį į kiemą. Išbėgusi į kiemą išgirdo dejuojantį, lazdomis mušamą, pririštą prie medžio tėvą ir siaubo pilnomis akimis pamatė aplink stovinčius, su paruoštomis surišti ją virvėmis, dvaro tarnus.

Nelaiminga mergaitė, susiėmusi rankomis galvą, suklikusi šoko į čia pat esantį šulinį. Tarnai ją ištraukė iš vandens ir nunešė į trobą, tačiau ji jau buvo nebegyva.

Mozūras, piktas ir susierzinęs kaip laukinis žvėris plūdosi ir keikėsi bjauriausiais žodžiais. Pagaliau priėjęs prie mušamo, jau nebevaitojančio, senuko tėvo, dar spyrė jam į šoną batu ir liepė visiems joti toliau.

—o—o—

Tos pačios dienos vakare, atėjęs į sutartą vietą pamiškėje, ilgai laukė Arvydas savo mylimosios Nijolės, o ši vis nesirodė. Jam prailgo belaukiant ir bežiūrint į sodybą iš kurios turėjo pasirodyti jo mylimoji, o tos laukimo valandos buvo tokios ilgos ir nuobodžios. Jis neramiai vaikščiodamas pradėjo nujausti, kad gal kas tikrai negero jai, ar jos tėvams atsitiko, kad taip ramu aplink visą sodybą. Didelio ilgesio ir baimės dėl mylimosios likimo vedamas jis drąsiai žengė tiesiai per pievą link medžiais ir jievų bei alyvų krūmais žaliuojančios sodybos.

Priartėjus netoli trobos, jo dėmesį atkreipė pririštas prie liepos žemai nudribusia ant krūtinės galva ir silpnai dejuojantis senas žmogus. Jis suprato, kad tai turi būti Nijolės tėvas, todėl greitai priėjo, atraišiojo virves ir žiauriai sumuštą senuką, jau nevaldantį nei kojų nei rankų, atsargiai paguldė ant žolės ir, pasėmęs iš šulinio vandens, mėgino pagirdyti. Nurijęs keletą gurkšnių, senukas atmerkė akis ir atydžiai pasižiūrėjo į prie jo pasilenkusį jaunuolį. Iš dukters pasakojimo jis greitai suprato, kad čia yra tas pats jaunuolis ir žinojo kad šiandien jis turėjo pas juos ateiti prašyti jų dukrelės rankos.

— Už ką ir kas išdrįso tave taip sumušti seneli? Ir sakyk man, kur yra mano Nijolė, kuri taip myli ir brangina tave? — paklausė susijaudinęs ir labai nusiminęs Arvydas.

— Svetimšalis dvaro valdovas su daugeliu savo žmonių. Nesutikau atiduoti Nijolės jam į dvarą. Vargšė motina ir Nijolė jau nebegyvos, vaikeli ... — silpnu balsu sunkiai gaudydamas orą, atsakė senukas. Pasakius jam tuos žodžius jis sunkiai užsikosėjo, iš pravertų lūpų ir nosies pasipylė kraujas ir jis amžinai užmerkė akis.

Pamatęs kad jau nieko negali padėti nelaimingajam, palikęs jį prie liepos, Arvydas, tyliai, kaip nesavomis kojomis, įėjo į trobą. Vakaro prieblandoje, netoli durų, kertėje pastebėjo gulintį mirusios motinos lavoną, ir ant stalo paguldytą negyvą dukterį. Gulėjo ji sustingusi, užmerkusi akis ir tokia pat nepaprastai graži kaip anksčiau. Tik jos gražus veidas buvo kaip marmuras išbalęs, sutaršytais ir drėgnais plaukais.

Ilgai klūpėjo Arvydas prie savo mylimosios, savo pirmosios ir tyros meilės. Troboje pasidarė visai tamsu, per mažus langelius veržėsi į vidų sidabrinė mėnulio šviesa.

Pagaliau, sukaupęs visas jėgas, jis atsikėlė, nuėjo prie liepos, tarp jievų ir alyvų krūmų iškasė didelę ir gilią duobę. Į ją sunešęs, kartu paguldė mirusių nelaimingų tėvo ir motinos lavonus, apklojo juos žole ir liepos šakomis ir vėl užkasęs gražiai kapą užlygino. Tuomet, grįžęs į trobą, paėmė ant rankų savo mylimosios lavoną ir spausdamas jį prie krūtinės, nakties glūdumoje, grįžo atgal į girią.

Jam vienam gerai žinomomis vietomis, jau auštant, jis su savo našta užkopė Beržų kalną, kur buvo palaidota jo motina ir visi seniau čia gyveną jo giminės. Iškasė didelę duobę ir mylimosios lavoną, apklojęs miške augančiomis gėlėmis užkasė. Giminės papročiu, iš toliau esančios prie upelio daubos, sukaupęs visą savo milžinišką jėgą, per keletą dienų atritino didelį akmenį ant mylimosios kapo, kad niekas negalėtų prieiti ir sutrukdyti jos amžinos ramybės. O tą padaręs, iš tolimos girios vietos atnešęs prie akmens pasodino laukinį radastų krūmą ir prisiekė, čia pat kape esančiai mylimąjai, kad jo likęs gyvenimas bus reikalingas tik tam, kad surastų ir nubaustų tą niekšą svetimšalį žmogų.

Ilgos niūrios dienos lėtai slinko, o jaunas girių milžinas, išblyškęs ir kankinamas didelio širdies skausmo, kaip užburtas, niekur negalėjo atsitraukti nuo mylimosios kapo.

—o—o—

Suvinto apylinkės žiaurusis valdovas po išžudymo pamiškės sodyboje gyvenusios šeimos ir po įvykusios labai sėkmingos medžioklės, sugalvojo vieną gražią rudens dieną joti apžiūrėti savo girių.

Bejodinėdamas su palydovais po girią ir besitardamas kuriose vietose, žiemai atėjus, būtų geriau suvaryti baudžiauninkus kirsti girią, gana toli nuklydo į tuos šilojus kuriuose dar niekados nebuvo. Pakeraidžiodami jie prijojo prie upelio ir pastebėjo ramiai beskabančią medžių lapus stirnaitę. Mozūrą pagavo medžioklės ūpas ir jis prisitaikęs — šovė į stirnaitę. Nors ir sužeista, stirnaitė leidosi bėgti! Dvarininkas, galvodamas, kad ji toli negalės nubėgti, paspaudė žirgą pentinais ir palikęs savo tarnus, nusivijo ją per girią. Ji, tačiau, žinojo kur bėgti ir jieškoti pagalbos — tiesiai į Beržų kalną. Medžiotojas vijosi iš paskos. Užbėgusi ant kalno, stirnaitė pribėgo prie šalia didelio akmens klūpančio savo globėjo ir prisiglaudė prie jo. Netrukus pasigirdo bildesys, žirgo prunkštimas ir čia pat prie jų, staigiu kamanų įtempimu sustaikęs žirgą, sustojo nustebęs ginkluotas medžiotojas.

— Kas toks esi ir ko nori, nepažįstamas žmogau, šiose giriose? Ir ką tau blogo padarė šis nekaltas gyvulėlis, kad nori ji nužudyti? — staiga, atsistojęs ir atsigręžęs į raitelį, užklausė jaunuolis.

— Kaip drįsti šito klausti, verge, pirma nenusilenkęs prieš mane? Aš esu šių girių ir šios plačios apylinkės valdytojas! — atsakė išdidžiai balne įsirėmęs mozūras.

Greitai priėjęs jaunuolis, tvirtai pačiupo arklį už kamanų ir, su dideliu pykčiu žerinčiose akyse, sušuko:

— Amžinieji dievai! Pats likimas tave, nelaimingas kraugery, siunčia kerštui į mano rankas. Nuo šio laiko tu daugiau nebežudysi nekaltų žmonių!

— Tu, įžūlus verge, savo galva tuojau man už tuos žodžius atsakysi, — subliovė iš pykčio paraudęs mozūras ir griebėsi kardo. Bet nespėjus jam ir užsimoti, jaunuolis žaibo greitumu savo geležinėmis rankomis pačiupo jį už kojų, nutraukė nuo arklio ir augštai iškėlęs į orą, visa savo milžiniška jėga, trenkė į šale augantį dviliemenio beržo tarpą. Šis net nesuspėjęs surikti, suglebęs taip ir paliko, nerodydamas gyvybės ženklų. Tuo pat metu iš medžių tankmės priešais, išjojo antras raitelis ir, matydamas kas atsitiko jo ponui, užsimojo kardu kirsti. Bet jaunuolis ir šį kartą suspėjo pačiupti žirgą už kamanų ir tokia jėga patraukė į šoną, kad žirgas staiga griuvo, paguldydamas po savimi ir raitelį. Šiam stengiantis atsikelti, jį pačiupo jaunuolis ir jam atsitiko tas pat, kaip ir pirmajam. Tačiau iš tankmės išnėrė dar ir trečias raitelis ir iš užpakalio jaunuolį perdūrė jietimi. Bet šitas jaunas girių milžinas, paskutinis senųjų sūduvių kunigaikščių ainis, taip staiga pasisuko norėdamas pačiupti ir trečią priešą, kad jietis lūžo jo krūtinėje kartu išversdama iš balno ant žemės ir raitelį. Šiam dar tebegulint ant žemės, staiga atsiradęs didžiulis vilkas, griebė jį už gerklės ir pakratė. Žirgai, netekę raitelių ir išgąsdinti didelio vilko, žvengdami išbėgiojo į visas puses.

Nelaimingas, jaunasis Arvydas, skausmo iškreiptu veidu, bet džiaugsmo ir nenusakoma laime žibančiomis akimis, abiems rankomis susiėmė už krutinėje styrinčio jieties smaigalio, susvyravo visu savo milžino ūgiu ir sudejavęs, krito čia pat ant savo mylimosios kapo, rankomis apkabindamas šaltą jos kapo akmenį.

— Koks aš laimingas mano Nijole... Aš tave vėl pamatysiu...

Matydamas savo globėją nejudantį pribėgo ištikimasis vilkas ir, palaižęs stingstantį jo veidą, gailiai sustaugė.

Netrukus visą girią ir Beržų kalną apgaubė vakaro miglos ir pamažu sutemo. Augštai virš girių pakibęs mėnulis savo sidabrine šviesa, pro tyliai šlamančių medžių viršūnes ir šakas, žiūrėjo į liūdną vaizdą ant Beržų kalno. O ištikimasis vilkas, gulėdamas prie savo šeimininko, vis gailiai staugė, negalėdamas jo prikelti iš amžino miego.

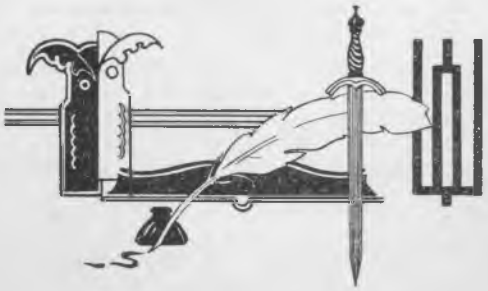

Redaguoja K. Kodatienė, 16228 Haviland Beach Linden, Mich.

NAUJI UŽDAVINIAI

Kada pasaulis neramumo sūkuriuose siaučia ir karo šmėkla, bet kada gali pasirodyti tenka ir šauliams pagalvoti ar pats gyvenimas nestato mums naujus uždavinius, ar neturėtume savo veiklą šiuo metu pakreipti bent kiek kita aktualia linkme.

Juk Lietuvoje šauliai be karinio apmokymo dar lankydavo sanitarinius, priešcheminės apsaugos ir kt. kursus, ruošdavosi civilinei apsaugai, karo metu padėti savo žmonėms.

Dabar mes į šaudymą žiūrime daugiau kaip į sportą ir savisaugos reikalą, tačiau niekad nežinome, gal ir jis bus kam reikalingesniam naudingas. Visi kiti dabar aktualūs civilinės apsaugos dalykai galėtų būti labai naudingi savų tautiečių pagelbai.

Šiandien, kaip gyvenamo krašto vadovybė taip labai rūpinasi civiline apsauga, ar nereiktų rimčiau ir mums apie tai pagalvoti? Jei per radio ir spaudoje gyventojai nuolat raginami įsiruošti slėptuves su visu bent dviejų savaičių aprūpinimu, jei civilinei apsaugai vis daugiau verbuojama žmonių, tai matyt yra tam rimto pagrindo.

Ką gi mes lietuviai darome? Kokia mūsų organizacija imasi iniciatyvos susirišti su civilinės apsaugos specialistais su mūsų tos srities inžinieriais ir bent spaudoje šiuos klausimus kelti, aiškinti, bet kokius nurodymus, patarimus savo žmonėms duoti.

Galbūt tas galimas karas bus toks žaibiškas, kad neteks nei aiktelti; bet kas gali žinoti, būti gali ir kitaip.

Ar nereiktų visiems bent geresnį supratimą turėti apie galimo dabartinio karo pavojus, apie radioaktyvių medžiagų veikimą, vandenilio ir kt. bombas ir t.t. Ar verta dėti pinigus ir ruoštis šeimoms slėptuves, kaip yra raginama? Ar pravartu turėti kur nors sklypą, vietą toliau už miesto, kur pavojaus atveju būtų galima prisiglausti ir t.t.?

Jei nieks tuomi nesirūpina tai gal šaulių vienetai galėtų imtis iniciatyvos ir ta prasme ką daryti: kviesti specialistus suruošti visuomenei paskaitas, judinti ir kelti tuos klausimus spaudoje ir t.t. O gal vertėtų ir patiems įsijungti į civilinę amerikiečių apsaugą, kad per ją nelaimės atveju būtų galima kuo daugiau saviems padėti.

Neturime savos laisvos valstybės. Nėra savos autoritetingos valdžios nei savos teritorijos po kojomis, bet turime dalį savo tautos, ją turime išsaugoti gyva kūnu ir lietuviška dvasia *Kad išliktume gyvi prieš visus pavojus turime būti tam pasiruošę. Kiek dvasinis tiek ir fizinis mūsų tautos sunaikinimas turi būti mūsų rūpestis, o ypač šaulių, kurių ir yra tiesioginė pareiga padėti savo tautiečiams karo nelaimės atveju.*

K. Kodatienė

VISUOTINAS SĄJUNGOS SUVAŽIAVIMAS

LŠST CV Pirmininkas š. Aleksandras Mantautas šaukia visuotiną Sąjungos suvažiavimą, kuris vykdomas korespondenciniu būdu. Suvažiavimą pravesti įgaliojo prezidiumą į kurį paskyrė DLK Kęstučio šaulių kuopos narius: š. J. Giedriką, Vikt. Kažemėkaitį ir š. P. Petrušaitį. Prezidiumas pasiskirstė pareigomis sekančiai; š. J. Giedrikas—pirm. š. V. Kažemėkaitis — vicepirm. ir š. P. Petrušaitis —sekrt. Prezidiumas pirmame savo posėdyje nutarė sudaryti suvažiavimo sekretorijatą. Taip pat sudarytos pagelbinės suvažiavimo komisijos, kurios dirbs kontakte su prezidiumu. Pakviesta šauliai: Er. Juška, Ant. Mikus, J. Petravičius, St. Petrušaitienė, Vin. Semulionis, Vl. Skirmuntas, Ed. Šilingas, prof. J. Šimoliūnas, M. Tamulėnas ir Vl. Vilčinas — visi iš DLK Kęstučio kuopos.

Suvažiavimo prezidiumas nutarė visus posėdžių protokolų nuorašus siuntinėti suvažiavimo dalyviams, kad pastarieji galėtų geriau sekti jo eigą. Turime sunkumų su adresais, todėl būtų labai gerai, kad visi vienetų, o ypač CV ir Rev. Komisijos bei garbės šauliai kurie yra KS dalyviai prisiųstų nedelsdami savo adresus suvažiavimo prezidiumui: J. Giedrikas, 1835 Chatham st., Racine, Wis.

Taip pat suvažiavimo prezidiumas

laukia vienetų veiklos apžvalgų, pasisakymų del tolimesnės veiklos, dėl Centro Valdybos sudėties bei vietovės, kurioje ji turėtų būti ir t.t.

Suvažiavimo prezidiumas

Visuotinam Lietuvos Šaulių S-gos Būrių Atstovų Suvažiavimui
Vl. Putvys

"Brangūs Draugai! Šaulių Atstovai!

Iš širdies gilumos, visa siela siunčiu Jums pasveikinimą ir linkėjimus, kad suvažiavimo darbai gerai sektųsi.

Aš tikiu, kad mūsų brolijai lemta yra graži ateitis mūsų tėvynėje.

Bet laiminga ateitis yra, kaip žadėtoji žemė. Reikalinga daug kuriamojo darbo, valios ir jėgos, kad ją pasiektume.

Tačiau tenenusimena mūsų dvasia. Tenepabūgsta didelio ir ilgo darbo. Nes ko verti būtų dideli laimėjimai, jeigu jie pigiai duotųsi kiekvienam silpnajam. Tuokart tvirtųjų darbai nustotų prasmės. O mes turime siekti pasidaryti tvirti ne vien tik dėl mūsų uždavinių, bet dėl to, kad tvirtumo reikalauja iš mūs mūsų tautos ateitis.

Didis mūsų darbas. Atstovų suvažiavimas to darbo vienas žingsnis, bet tas žingsnis labai svarbus: jis nustato linkmę ir duoda nurodymus, kuriais darbai turi plėstis."

Sesės, broliai, giliai priimkime savo širdin šiuos S-gos įkūrėjo Vl. Putvio sveikinimo žodžius. Visu rimtumu dalyvaukime S-gos korespondenciniame suvažiavime, kuris mus sustiprins idejoje ir mūsų darbe.

Detroito Šaulių Kuopa lapkričio 18 d. Ukrainiečių salėje ruošia Čiurlionio ansamblio koncertą. Ansamblis atvyksta su visai nauja programa ir solistais. Tikisi gausaus visuomenės apsilankymo.

DLK Kęstučio Šaulių Kuopa š.m. lapkričio 25 d. ruošia Lietuvos Kariuomenės šventės minėjimą. Programą išpildys muziko Ant. Skridulio vedamas studentų oktetas.

Artinasi Lietuvos Kariuomenės Šventė — lapkričio 23-ji. Gražus DLK Kęstučio šaulių kuopos pavyzdys teuždega ir kitus vienetus. Ir jei kurioje vietovėje niekas Kariuomenės šventės neruoštų, šaulių šventa pareiga ją suruošti. Kur Karių Ramovės, Savanoriai ar kitos organizacijos ją ruoš šauliai prašomi privalo visa kuo prie jų ruošimo prisidėti, visi šventėje dalyvauti.

Racine, Wisconsin DLK Kęstučio šaulių kp. šaulės su K. S. prezidiumo pirmininku J. Giedriku. Iš k.: S. Petrušaitienė, E. Kleinotienė; iš d.: L. Juškienė ir I. Tiltonienė.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Ignas Končius, ŽEMAIČIO ŠNEKOS, II dalis, 239 psl. Išleido NIDA Londone. Kaina Klubo nariams 1.00 dol.; nenariams 1.50 dol.

Racine moterų kvartetas išpildo programą DLK Kęstučio šaulių kuopos penkmečio minėjime. Iš k. į d.: stud. Irena Vindašiūtė, š. St. Petrušaitienė, š. Regina Palaitytė ir Ida Tamulėnienė. Prie piano — muz. Regina Bertkauskaitė - Šraders.

J.A. VALSTYBĖS

— Vėl keičiama divizijos organizacija. Dabartinė, pentominė divizijos organizacija buvo įvesta gyveniman 1956 m.

Naujosios divizijos pastovų ir nuolatinį branduolį sudarys: divizijos štabas, 3-jų brigadų štabai su vadovavimo, kautynes remiančiais ir tarnybų daliniais: — aviacijos, ryšių, artilerijos, inžinerijos, žvalgybos, tiekimo ir administracijos.

Pagal divizijos paskirtį bus priskiriami kautynių daliniai: pėstininkų, tankų, mechanizuoti bei parašiutininkų batalionai. Batalionų skaičius ir rūšis galės būti kaitaliojama divizijos ribose ir tarp divizijų.

Batalionai, 580 iki 850 kovotojų stiprumo, bus įvairiai grupuojami divizijos brigadų sudėtyje. Tai priklausys nuo divizijai skiriamų uždavinių ir kitų aplinkybių. Divizijoj gali būti nuo 11 iki 15 kautynių batalionų. Divizija turės iki 15,000 kovotojų.

Armijos divizijų perorganizavimas bus pradėtas 1962 m. pradžioje ir numatoma užbaigti iki 1963 metų pabaigos. Rezervo ir Tautinės Gvardijos divizijų perorganizavimas užtruks ilgiau. Manoma, kad naujos divizijos organizacija bus lankstesnė pritaikinti ir išnaudoti vis pagaminamus naujus ginklus ir geriau tiks mažo masto kare.

— Amerikos Armija pereina prie metrinės sistemos atstumams matuoti, vietoje colio, jardo, mylios, bus naudojami centimetras, metras, kilometras. Šis pakeitimas bus pradėta vykdyti nuo 1962 m. pradžios. Taikymo įtaisai, šaudymo lentelės ir kita bus pervesta metrinėn sistemon iki 1966 m. Priešlėktuvinėje tarnyboje pačioj Amerikoj kolkas paliekama sena colinė sistema.

ŠVEICARIJA

— Panhard firma pagamino ir jau demonstravo automobilį — kulkosvaidį. Jis turi Panhard motorą: 4 cilinderių, 4,700 apsisukimų, oru vėsinamas, patalpintas užpakalyje, 90 arklio jėgų pajėgumo, 100 kilometrų sunaudoja 20 litrų degalų.

Jo greitis iki 100 km/val. keliais ir 55 km/val. laukais. Veikimo spindulys iki 650 km. Turi dvi greičių dėžes, šešius greičius, dvi vairavimo kontroles — vieną preikyje antrą užpakalyje; gali važiuoti atgal, kaip ir pirmyn; turi automatinę sankabą.

Visi keturi ratai yra traukianti. Galima perjungti, kad tik viena, bet kuri, ašis būtų traukianti, arba tik dešinieji ar kairieji ratai, net, kad vienas, atskiras, ratas trauktų. Tai palengvina nugalėti sunkiai pereinamą vietovę. Auto turi kojinį ir rankinį stabdžius visiems keturiems ratams.

Bokštas iš plieno šarvų, jo dešiniame šone įtaisyta mortyra, kairiame 2 kulkosvaidžiai. Bokštas sukasi 360 laipsnių, galima šaudyti lėkšta ir riesta trajaktorija. Taikoma ir sekama per specialius periskopus (episkopus); 7 episkopai yra bokšte ir 3 yra skirti vairuotojams. Mortyra

J.A.V. balistinė raketa Sergeant statoma ant svaidytojo šūvio parengtin.

PETRUI JURGĖLAI,

AMERIKOS LIETUVIŲ LEGIONO VADUI, SUKAKO 60 METŲ AMŽIAUS

Petras Jurgėla

Dideli darbai Lietuvių tautos bare atlikti per trumpą laiką. Taip, trumpai, galima būtų nusakyti kpt. Petro Jurgėlos veiklą šios jo sukakties akivaizdoje.

Šis didis Lietuvos sūnus gimė J. A. Valstybėse 1901 m. rugsėjo 30 d., Jersey City, N. J. Jo vardas yra neišdildomai surištas su Lietuvos jaunimu: mat Petras Jurgėla yra Lietuvos skautų įkūrėjas, ilgametis jų organizatorius ir auklėtojas. Per savo gyvenimo 60 metų jis, be šio milžiniško skautų organizavimo darbo, yra dirbęs plačiu baru visuomenininko, rašytojo, publicisto, mokytojo, redaktoriaus, vertėjo ir kitus darbus.

Mums yra įdomi jo karinė veikla, kurioje jubilijatas yra palikęs gilias vėžes, o ir dabar tebevadovauja lietuvių karo veteranų organizacijai Amerikoje.

1918 m. gruodžio mėn. gale, iš Vilniaus gimnazijos 6 klasės, Petras stoja savanoriu į atsikūrusią Lietuvos kariuomenę. Jo daliniui besitraukiant iš Vilniaus, jis atsiduria Lentvaryje iš kur, kartu su I. Kraunaičiu ir keleta kitų, tuoj pat (sausio 4-5 d.) Mykolo Biržiškos sugrąžinamas į Vilnių, lietuviškam pogrindčio darbui dirbti. Mat Vilniuje, bolševikų užimtame, įsikuria Kapsukas.

Dar 1918 m. gruodžio mėn. vadovaudamas savo suorganizuotiems Vilniaus lietuviams skautams, Petras Jurgėla, numatęs jog kova dėl nepriklausomybės bus kieta, įsigydavo kiek ginklų. Juos parūpindavo jam bolševikų štabe dirbęs lietuvis karininkas. Bolševikai, tačiau, susekė skautų ir P. Jurgėlos pogrindinę veiklą ir norėjo jį suimti. Tačiau, to paties karininko įspėtas, jis suėmimo išvengė.

1919 m. kovo mėn., jam bedirbant pogrindžio darbą Vilniuje, jis išvengė ir antro bandymo jį suimti. Su draugais Aloizu Valušiu, Izid. Kraunaičiu ir Ruzgiu, jis auštant ėjo Aušros Vartų bendrabučio kiemu ir sutiko rusų patrulį. Rusai paklausė kuriame augšte gyvena Jurgėla ir Ruzgys. Šie jiems nurodė ir patys, suėmimo vos išvengę, miškais laimingai perėjo frontą į lietuvių pusę ir tuoj buvo vėl priimti į Lietuvos kariuomenę, į gusarus.

Laisvės kovoms vykstant Petras Jurgėla, kautynėse ties Žiežmariais, buvo kulkos sužeistas į kovą, tačiau, kautynių įkarštyje, jaunas raitelis to net ir nepastebėjo. Apsižiūrėjo tik mūšiui pasibaigus.

Netrukus jis stoja Karo mokyklon ir ją baigęs tarnauja Lietuvos kariuomenėje iki 1930 m. Čia jam teko dirbti įvairų darbą, daugiausia Kariuomenės štabo spaudos ir švietimo skyriuje leidinių kalbos taisytoju ir vertėju. Dirbdamas kariuomenėje jis nenutraukė savo veiklos skautų organizacijoje.

Spaudoje jis dirba jau nuo 1915 m. rašydamas daugiausia į karių, skautų ir šaulių laikraščius ir leidinius. Redagavo skautų laikraščius, o 1925 m. ir 1927-28 m. buvo KARDO techniniu redaktorium. Iš atskirų leidinių 1929m. suredagavo "Kauno Karo Komendantūrą". 1930 m.

---

yra 60 mm, siekia iki 1,600 m. kulkosvaidžiai — 7.5 mm. šaudo 600 šūvių per minutę.

Aprūpintas dviem radio aparatais, vienas susirišti su dalinio vadu, kitas su remiamos dalies vadu. Priimamus pranešimus girdi visa įgula. Šaudymo metu veikia ventiliatorius, kuris pašalina nuodingas dujas.

Šitas auto sveria 4,5 tonas, gali būti pervežamas lėktuvu, pervažiuoja brastas iki 1.1 m. gilumo. Jis yra palyginti žemas ir sudaro mažą taikinį.

Šis automobilis — kulkosvaidis bus labai pravartus judriuose veiksmuose ir partizaniniam kare; gali visur pereiti be kelių, tinka gatvių kautynėms, kur priešas pasislėpęs namuose ar ant stogų. Įgulą sudaro 4 kovotojai: viršininkas, šaulys ir 2 vairuotojai. Įgula yra pilnai apsaugcta nuo kulkų, skeveldrų ir benzino butelių. Nors atrodo mažas, bet įgula turi užtektinai judėjimo laisvės, dar gali talpinti ir penktą kovotoją. Vietovės kliūčių nugalėjime lyginasi su vikšriniais autovežimiais. Minusas tas, kad neturi stiprių šarvų, bet dabar yra daleidžiama, kad nėra tokių šarvų, kurių moderniški prieštankiniai ginklai nepramuštų.

V. VOKIETIJA

— 1963 m. kiekviena vokiečių divizija jau turės po 1 batalioną Honest John raketų. Kiekvienas korpas turės dalinį Sergeant raketų, kurios siekai iki 120 km. taipgi nemažą skaičių judrių Pershing raketų, kurios galės siekti iki 480 km. Jos visos gali nešti atomines bombas.

ŠVEDIJA

— Pagaminta 90 mm beatatrankinė prieštankinė patranka, kuri gali pramušti bet kokius žinomus šarvus. Ji sveria 550 svarų, turi taikiniams prisišaudyti šautuvą.

— Viena švedijos ligoninė bando popierines antklodes, kurios esančios tiek šiltos kaip ir vilnonės tik lengvesnės. Suteršta anklodė išmetama. Tokia antklodė kainuoja tik 40 centų. **K.K.**

išvedė tą plk. Bytauto Artilerijos Šaudymo Vadovėlį.

Išėjęs iš kariuomenės, kapitono laipsniu, 1931 m. jis grįžta į J.A. Valstybes. Čia 1932-35 m. jis Dariaus ir Girėno skridimo, o vėliau paminklo statymo komiteto sekretorius ir propagandos vedėjas. Išleido "Sparnuoti Lietuviai Darius ir Girėnas". Amerikoje jis visą laiką dirba visuomeninke ir auklėtojo darbą. Redaguoja įvairius laikraščius, rašo straipsnius. 1933-37 m. jis eina Amerikos Lietuvių Legiono vado padėjėjo ir inspektoriaus pareigas, o nuo 1951 m. — Legiono vado. Šias pareigas jis eina ir dabar.

Petras Jurgėla yra veiklus visuomenininkas ir šiandien. Šiuo metu jis rašo didžiulį veikalą, Lietuvos skautijos istoriją ir jos įnašą tautai.

1961 m. rugsėjo 30 d. kapitoną Petrą Jurgėlą sveikino šie jo bičiuliai karininkai:

Mielas Petrai,

Rodos, dar taip neseniai su Tavim iš Vilniaus žygiavom į Kauną— į I-ąjį gusarų pulką. Rodos, taip neseniai gavom pirmąjį kovos krikštą: neseniai, kautynėms už Nepriklausomybę aprimus, Tu gerais patarimais, pamokymais ir beveik jėga įtraukei mane į karinės spaudos darbą. Rodos, daug, daug gerų ir blogų pergyvenimo momentų buvo taip neseniai, o Tu mini savo jau 60-jį gimtadienį.

Dėl Tau žinomų priežasčių negalėdamas asmeniškai Tave pasveikinti, kartu su žmona linkiu Tau geros sveikatos, ištvermės užbaigti monumentalią Lietuvos skautijos istoriją, toliau nenuilstamai dirbti pavergtos Tėvynės labui ir daug laimės. Griausmingas gusariškas valio Petrui! Visuomet Tavo prietelius

Gen. štabo plk. E. I. Kraunaitis

Mielas Lietuvos skautijos Įkūrėjau!

Tavo nueitas kelias ir nuveikti darbai per 60 metų liks visiems mums, Tavo auklėtiniams — skautams ir tėvynainiams, vaizdžiausiu pavyzdžiu kaip reikia dirbti savo Motinos Tėvynės gerovei ir aukotis augštoms idėjoms. Šia proga linkiu geros sveikatos ir pasisekimo bei tvyžto visoje Tavo pavyzdingoje veikloje. Ilgiausių metų!

Bronius Michelevičius ir šeima

Brangus Petrai,

Kai žmonės džiaugiasi ir gėrisi dideliais kūriniais — ar tai būtų valstybės, organizacijos, meno ar technikos kūriniai — dažnai užmirštama tie, kurie tuos dalykus pradėjo, puoselėjo, įdėjo į juos savo sveikatą, laisvalaikį, nuskriausdami save, net savo šeimyninį gyvenimą.

Išleisdamas 1920 m. "Pirmuosius skauto žingsnelius", davei savo įsteigtiems lietuvių skautams pagrindą, už kurį tūkstančiai, šiandien jau pasenėjusių, veikėjų yra dėkingi, o naujos kartos tuo irgi naudojasi. Skautybė jiems padėjo išsiauklėti būdą, išmokė juos orientuotis, įkvėpė pareigos jausmą, o taip pat gilią Tėvynės meilę.

Ar nenuostabu, kad New Jersey valstybėje gimę, bet tvirto dzūko, jūsų šiandien čia su jumis esančio tėvo atvežti Lietuvon, jūs trys jaunieji tiek daug Lietuvai davėte kaip savanoriai kariai, kaip skautų judėjimo apaštalai. Patsai, Petrai, įsteigei skautus ir skautes. Istorikas dr. Kostas redagavo pirmąjį laikraštį SKAUTĄ. O dabar medicinos daktaras, Amerikos parašiutininkų kapitonas, įsteigė jūrų skautus.

Man malonu pastebėti, jog teko su visais trimis jumis dirbti. Gerai žinau visų jūsų nenuilstamą energiją kiekviename darbe, kurį pasiimate. Nors ir žemaitis, reiškiu pagarbą Dzūkijai, kuri davė tokių vyrų.

Sveikinu Patį, Petrai, gražaus amžiaus sulaukus. Paties tėvelį, kantriąją Paties padėjėją — žmoną Sofiją ir visą šeimą.

Povilas Labanauskas

Prie visų šitų bičiuliškų sveikinimų ir linkėjimų nuoširdžiai prisideda ir KARYS. **Z. R.**

CHICAGOS RAMOVĖNŲ VEIKLA

Po ilgų vasaros atostogų, atėjo ruduo, o kartu su juo ir darbas. 1961m. spalio mėn. 8 d. (sekmadienį) 11 val. Jaunimo Centre įvyko LVS Ramovės Chicagos Skyriaus narių susirinkimas, kuriame gen. št. plk. Povilas Žilys skaitė paskaitą "Generolų kova prieš Hitlerį." Paskaita buvo gana įdomi, turininga, gerai paruošta ir paremta istoriniais faktais. Tuometinės Vokietijos generolai aiškiai matydami pasaulinę politinę padėtį ir išeidami iš ekonominių tautos apskaičiavimų, tramdė Hitlerio avantiūras, kurios vedė į II pasaulinį karą ir nekartą stengėsi juomi nusikratyti, rengdami įvairaus mąsto sąmokslus. Bet Hitlerio blefavimas, jo "nujautimas" ir laimėjusių karą valstybių neryžtingumas bei tūpčiojimas, vedė Hitlerį iš vienos pergalės į kitą ir į galutinę pasaulio katastrofą.

Susirinkusiųjų paskaita buvo labai atydžiai išklausyta ir, po to, trumpai, padiskutuota.

Vėliau Valdybos pirmininkas Jonas Gaižutis painformavo apie LVS Ramovės Centro Valdybos leidžiamą knygą: "LVS Ramovė. Pirmas Dešimtmetis. 1959-1960 m." Iki šios dienos, pirmininkui kontaktuojant kiekvieną ramovėną asmeniškai, knygos prenumeratorių yra surinkta 70. Knygą yra užsiprenumeravusių ir keletas ne ramovėnų. Todėl visi ramovėnai raginami netik patys sau knygą užsiprenumeruoti, bet ją paplatinti ir savo draugų bei pažįstamų tarpe. Laikas bėga, įvykiai eina į praeitį ir pamirštami, o surašyti į knygą, jie pasiliks amžinai, liudydami ateities kartoms, kad ramovėnai būdami ir tremtyje, veltui laiko neleido, o kiek sąlygos ir laikas leido, buvo kovojama ir dirbama Tėvynės Lietuvos gerovei ir tautos labui.

Toliau, visi ramovėnai buvo paraginti remti, prenumeruoti ir platinti savo vienintėlį žurnalą "Karį" ir nedelsiant užsisakyti 1962 metams. "Karyje" talpinama medžiaga yra įdomi ir aktuali, kurios jokiame kitame laikraštyje ar žurnale nerasi.

Ramovės nario ženkliukų reikalu buvo painformuota, kad kas nori, gali papildomai užsisakyti nario ženkliuką Skyrių Valdybose. Jei susidarys pakankamas norinčiųjų skaičius, Centro Valdyba juos užsakys ir painformuos apie sąlygas vėliau.

Susirinkimas buvo gausus ir darbingas. Susirinkimui pirmininkavo Stasys Virpša, sekretoriavo Vladas Garbenis.

J. G-tis

NIAGAROS PUSIASALYJE, KANADOJE

43-jų metų Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės atsikūrimo sukakties minėjimą Niagaros pusiasalio ramovėnų skyrius ruošia š.m. lapkričio 25 dieną, 6:30 val. vak. Slovakų salėje, Welland-Page gatvių kampas, St. Catharines, Ont. Tą dieną ramovėnai maloniai prašo kitų organizacijų jokių parengimų nedaryti, bet atsilankymu paremti šį minėjimą. Programa numatyta trumpa, bet drūta: su paskaita ir menine dalimi. Meninę dalį užpildyti yra paprašytas Toronto Lietuvių Choras "Varpas". Po minėjimo — subuvimas, veiks bufetas ir šokiai. Lapkričio 26 d. 10 val. ryto (75 Rolls Ave., St. Catharines, Ont.) įvyks

Dail. J. Juodžiui pagerbti pobūvio, įvykusio spalio 7 d., dalyvių dalis. Viršuj J. Juodis (2-as iš k.), V. Juodytė (1-ma iš d.); Apač.: V. Alksninis ir J. Kiaunė (priekyje), K. Kepalas, V. Vilkutaitis, M. Raulinaitienė, Z. Raulinaitis ir L. Bileris (II eilėje). O. Valaitienės nuotr.

PADĖKA

Suruošusiems man p.p. Valaičių svetainėje šaunų pobūvį — mano 50 metų sukakties proga ir apdovanojus mane puikiomis dovanomis:

vyrausiam pobūvio rengėjui KARIO redaktoriui Z. Raulinaičiui su ponia, ramovėnų sk. p-kui V. Vilkutaičiui, L. Bileriui, ramovėnų sk. Valdybai;

dail. C. Janušui, aktoriui — režisoriui V. Žukauskui su šeima, rašytojui Vl. Mingėlai su šeima;

mieliems prieteliams p.p. Sadinauskams, p. p. Cibulskiams, p.p. Kontrimams, p.p. Digriams, p.G.Katilienei, p. J. Zabelskiui, p.p. Valaičiams;

visiems ramovėnams ir svečiams — kurių vardai liko įrašyti ne tik ant man dovanotos paletės, bet ir giliai mano širdyje, tariu

NUOŠIRDŲ AČIŪ!

Jurgis Juodis

---

pamaldos už žuvusius ir žūstančius kovotojus dėl Lietuvos laisvės.

Rugsėjo 12 d. išvykstant Pranui Naiduškevičiui iš Wellando į JAV apsigyventi, West Haven, Conn. Skyriaus valdybos nariai buvo nuvykę iš St. Catharines atsisveikinti su vyriausiu mūsų skyriaus nariu ir buvusiu skyriaus vėliavnešiu, savanoriu kūrėju ir Nepriklausomybės kovų dalyviu. Ta proga jam buvo įteikta Niagaros pusiasalio ramovėnų skyriaus vardu kukli dovanėlė: plk. O. Urbono "Žlagirio mūšio" knyga ir, atsisveikinant, palinkėta ramaus gyvenimo Dėdės Samo žemėje iki Nepriklausomybės sugrąžinimo Lietuvai.

Rugsėjo 18 d. skyriaus valdyba pasirašė ir per M. Martin advokato įstaigą išsiuntė Ontario provincijos vyriausybei organizacijos konstituciją su prašymu inkorporuoti organizaciją Kanadoje, pavadinant: "The Canadian Lithuanian Veterans Association "Ramovė", kaip lietuvių kilmės, atsargos karių kultūrinę savišalpos organizaciją.

Dr. J. Jurgėlos knygos anglų kalba, "Tannenberg", išleistos ramovėnų pastangomis 1960 m. Chicagoje, vien tiktai Niagaros pusiasalio skyrius išplatino 40 egz. Už tą knygą yra gaunami gražūs padėkos laiškai: Kanados Legiono, St. Catherines miesto viešosios bibliotekos ir Parlamento atstovo p. Arthur Maloney, kuris savo laiške rašo, kad šią gražią knygą jis su malonumu skaito ir prašo perduoti jo sveikinimus visiems Niagaros pusiasalio lietuviams.

1962 metų pradžioj yra ruošiamasi išleisti kitą leidinį: Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" Pirmasis Dešimtmetis 1950-1960. Jo kaina $7.50. Užsisakiusiųjų iki 1961 m. XII. 30 d. bus atspausdintos minėtoje knygoje pavardės ir vardai kaip garbės prenumeratorių. Vėliau ji kainuos $8.50. Numatoma atspausdinti tik 700 egz. Kas norėtų įsigyti tą knygą prašomi kreiptis Niagaros pusiasalio skyriaus iždininko adresu: K. Galdikas, 49 Kernahan St., St. Catharines, Ont., Canada arba tiesiog į Centro Valdybos iždininką J. Tumas, 4518 So. Talman Ave., Chicago 32, Ill., USA. Ta knyga bus naudinga mūsų jaunimui ir priaugančioms kartoms ir taps istoriniu dokumentu, liudijančiu apie lietuvių karių išeivijoje darbą, siekimus ir troškimus tuo metu, kai tėvynė Lietuva kentėjo žiaurią rusų komunistų okupaciją ir desperatiškai kovojo dėl savo gyvybės ir laisvės.

Skyriaus Valdyba

ATITAISYMAI:

KARIO Spalio Nr. 227 psl., Karo Mokyklos XVIII laidos suvažiavimo dalyvius nuotraukoje išvardinant, praleistas P. Sakalas, I eilėj iš deš. antras; 254 psl. Aspirantų IX laidos nuotraukoje, vietoje ltn. Šaprono pavardės, turi būti ltn. A. Levinas.

Nuo š.m. rugpiūčio mėnesio 27 iki rugsėjo mėn. 4 dienos, Buzzards Bay, Massachusetts, vyko Atlanto Rajono Skautų-čių stovykla "BALTIJA". Ten suplaukė 400 lietuvių skautiško jaunimo, pradedant vilkiukais ir paukštytėm, baigiant akademikais.

(Nuotraukos Romo Bričkaus)

← Vilkiukai ir paukštytės

← Vyčiai paraduoja

↓ Vyresnės skautės

"Man nelabai patiko ketvirtadienio inspekcija. Broliai Vladas ir Povilas atėjo į mūsų kabiną ir pradėjo visus čemodanus iškraustyti ir lovas atkloti. Sakė, kad vėl reikės viską pataisyti. Mes sutvarkėme ir padarėme kaip jie sakė, bet ir vėl buvo inspekcija . . ."

Vilkiukas Jonas Zdanys
(9 metų amž.)
(Iš Baltijos Aido)

Kaina
2 -- c

IŠTRAUKA IŠ L.V.S. RAMOVĖS C.V-BOS BENDRAŠČIO NR. 66, 1961 m. SPALIO 2d.

1. PREMIJŲ PASKYRIMAS UŽ GERIAUSIUS STRAIPSNIUS, TILPUSIUS "KARY" 1960 metais.

Skelbiamas Premijų Komisijos (bendr. Nr. 61 š m.) aktas:

"AKTAS, Chicago, 1961 m. spalių mėn. 1 d. Lietuvių Veteranų Sąjungos "RAMOVĖ" Centro Valdybos paskirtoji Premijų Komisija tilpusiems KARY 1960 metais premijuotiniems straipsniams išrinkti iš pirmininko Sąjungos Centro Valdybos kultūros reikalams vadovo Jono Švedo ir narių: Kario Redakcijos atstovo Alberto Tamošiūno ir Sąjungos Chicagos skyriaus atstovo Juliaus Vepšto, susipažinusi bei apsvarsčiusi premijuotinų straipsnių reikalą, priėjo šių vieningų sprendimų:

A. Premijuotini šių autorių straipsniai:

1. Z. Raulinaičio DURBĖS MŪŠIS (Kario Nr. 9 ir 10),

2. K. Jurgėlos MŪŠIS EGLIJOS GIRIOJE (Kario Nr. 6) ir

3. B. Augino LIETUVIŠKŲ TRADICIJŲ TĘSTINUMO REIKŠMĖ (Kario Nr. 3). B. Premijos skirtinos šio dydžio:

1. Už straipsnį DURBĖS MŪŠIS — 50 dolerių.

2. Už straipsnį MŪŠIS EGLIJOS GIRIOJE — 45 doleriai ir

3. Už straipsnį LIETUVIŠKŲ TRADICIJŲ TĘSTINUMO REIKŠMĖ — 35 dol.

C. Premijų Komisija pripažįsta KARIO išleistą 1960 metais plk. O. Urbono veikalą ŽALGIRIO MŪŠIS didžiai vertingu ir siūlo Sąjungos Centro Valdybai paskirti už ji premiją 100 dolerių iš bendrų Centro Valdybos lėšų, nes skirti premijas iš Premijų Fondo lėšų leidžiama tik už straipsnius ir ne didesnes kaip 50 dolerių.

Šio akto surašyti du egzemplioriai.

Premijų Komisija: Jonas Švedas, Albertas Tamošiūnas, Julius Vepštas."

Toliau bendraraštyje pranešama, jog skyriai neatsiskaitę už Sąjungos nario ženklelius, skubiai atsiskaitytų. Galima rinkti iš narių ir papildomus ženklelių užsakymus, nes numatoma pagaminti naują ženklelių laidą. Be to, paraginama skyrius atsiskaityti ir už Tannenbergą.

SUKRUSKIME.

KARYS savo spausdiniais yra perdaug nugrimzdęs į tamsią, šaltą, miglotą, sunkiai nušviečiamą "proistorę" ir, kartais, visai svetimą praeitį. Juo ji senesnė, juo sunkiau iš jos stiprybės pasisemti... Pav, iš tokio KSENOFONO! Ar nebūtų įdomiau skaityti gerb. Kepalo, pirmosios laidos kariūno prisiminimus? Puikūs yra P. Būtėno, Dr. V. Sruogienės-Daugirdaitės, plk. Urbono rašiniai. Bet vis tai senovė... Kapus kasinėti palikime archeologams. Taigi, mieli KARIO bendradarbiai, duokite daugiau aktualesnės medžiagos iš mums artimesnių laikų. Su Žalgiriu jau baigta. Artėja 1863 metų sukilimo šimto metų sukaktis. Čia jau ir mūsų "liaudis" rusus vijo. Mes patys nedalyvavome. Medžiagos čia nerasime. Kitataučių yra kiek prirašyta. Bet kiekvienas linkęs tik save gerai atvaizduoti. O kas, jei ne mes, parašys apie mūsų laikus? 'Tenai" ir "Anapus" tas neįmanoma. Sunki dalia ir vargas mažai raštingai tautai ir liūdnas likimas neraštingų didvyrių... Ogi jau Nepriklausomybės kovų dalyvių nekiek ir beliko. Ar patys nenusikalstame? Ar neišmėtinės mums vėlesnės kartos? Ar neteks jiems, kaip ir mums knistis lenkų ir rusų archyvuose ir bibliotekose? O tiek čia turime raštingų savų genštabistų. Sukruskime.

Ss Dts

•

Daug pastangų dedame rinkdami atsiminimus dalyvių Lietuvos kariuomenę atkuriant, Nepriklausomybės kovų, okupacijų laikotarpių, Savisaugos ir Vietinės Rinktinės dalinių. Beveik kiekviename KARIO Nr. juos skelbiame.

Ss. Dts. paraginimas šiuo reikalu yra tikrai sveikintinas. Tikimės jog tai nebus tik šauksmas dykumoj. Tie atsiminimai tai tikrieji mūsų karinės istorijos šaltiniai. Kuo jų daugiau paskelbsime tuo labiau praturtinsime savo tautos istoriją.

Tačiau tautos istorija yra žymiai ilgesnė ir turtingesnė jei paimti ją visą, net ir proistorę, bet neapsiriboti vien tik gyvenamuoju laikotarpiu. O stiprybės pasisemti galima iš bet kurio jos laikotarpio.

Tik pažinus lietuvių senovės (ir proistorinę) karybą galima suprasti ir vėlesniųjų amžių. Žalgirio mūšyje, kai kurių istorikų, primetama lietuviams "totorių taktika", atrodo buvo žinoma jau aisčiams (bent pagrindiniai jos elementai), kai totoriai į Europą atbildėjo tik po gero tūkstančio metų (žiūr. str. apie Aisčius šiame ir sekančiame KARIO Nr.). Dėl to KARIO bendradarbių-istorikų darbai iš mūsų senovės yra mielai laukiami ir vertinami.

Savos tautos istorija darosi ryškesnė ir tik didingesnė kai ją palygini su kitų tautų. Iš čia ir prof. K. Kepalo Herodoto Istorijų vertimo reikšmė ir to paties Ksenofono vertingumas. Tik, deja, trūksta lėšų tuos veikalus tuojaus išleisti.

Red.

•

Pasibaigus rasinėms riaušėms Pietų Afrikoje, laikraštyje The Cape Argus, kovo 30 d. 1960 m., buvo paskelbtas sąrašas suimtų tų riaušių kurstytojų ir vadų: Gerald Goldman, Amy Rietstein, Dennis Goldberg, Bernard Gottschalk, Father Mark Nye (anglikonų kunigas), Hannah Stanton, Mrs. Helen Joseph, Leon Levy, Monty Herman, Violet Weinberg, Philippa Levy, Joe Slovo, F.M. Wentzel, Paul Joseph, Godfrey Beck, R.J. Arenstein, Manuel Isaacs. Žiūrint sąrašą atrodo, lyg toki pat žmonės kursto rasines riaušes ir Amerikos pietinėse valstijose.

A.M.

KARIO Redakcija yra gavusi keleta aiškių, elektrostatiniu būdu gerai padarytų kopijų šių senų ir retų knygelių:

Jonas Basanavitius, *ŽIPONAS BEI ŽIPONE* ir Auksingumas bei Sidabringumas Lietuviškun Dainun. Tilžėje, Spaustuvėje Otto iš Mauderodes 1885 m. 30 psl. $2.00

Dr. J Basanvitius, *ETNOLOGIŠKOS SMULKMENOS* (Su viena mapa) Tilžėje 1893 m. Spaustuvėje Otto von Mauderodes. 32 psl. ... $2.00.

Dr. J. Basanavitius, *PRIE HISTORIJOS MUSUN RAŠYBOS. Tilžėje 1899 m., Spaustuvėje* Otto v. Mauderodes. 17 psl $2.00

Siunčiant pinigus pridėti keletą centų pašto išlaidoms. KARYS 916 Willoughby Ave. Brooklyn 21, N.Y.

10967

ATSKIRO NR. KAINA — 60¢

VIENYBĖ

Seniausias lietuvių laikraštis pasaulyje

Eina nuo 1886 metų

Šiais metais švenčia savo
Deimantinį Jubiliejų

Prenumerata 7 doleriai metams

VIENYBĖ

192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y.

Laisvoji Lietuva

Prenumerata:

Metams $4.50
Pusei metų $2.50
Atsk. Nr. . . . . 10¢

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL

SKAITYKITE

DIRVA ★★★ THE FIELD

nuo 1960 metų einančią tris kartus per savaitę • Turinčią visuose pasaulio kraštuose savo bendradarbius • Tai geriausiai informuotas ir lietuviško gyvenimo vaizdais iliustruotas laikraštis • Metams kaštuoja tik $10.00. Rašykite —

D I R V A

6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

KARIO LEIDINIAI

(KARIO prenumeratoriams žymios nuolaidos)

1. H. Sienkievičius — **KRYŽIUOČIAI**, 3 tomai, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dail. V. K. Jonyno spalvuotas piešinys viršelyje ir aplanke. Kaina $10.50 (Prenumeratoriams $8.00).
2. V. Biržiška — **PRAEITIES PABIROS**, 352 psl. daug paveikslų, įrišta. Kaina $6.50 (Prenumeratoriams $5.50).
3. O. Urbonas — **ŽALGIRIO MŪŠIS**, 94 psl. teksto, 16 specialių psl. iliustracijų ir dvispalvės mūšio schemos. Viršelis su aplanku. Kaina $3.00 (Prenumeratoriams $2.50).
4. Z. Raulinaitis — **DURBĖS MŪŠIS**, 96 psl., daug iliustracijų. Atspausta iš 1960 m. KARIO. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00).

(Visi šie KARIO leidiniai, kurių kaina yra $21.25, KARIO prenumeratoriams tekainuoja tik $17.00).

Phone PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION

SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill

DARBININKAS

DARBININKAS išeina du kartu savaitėje. Prenumerata metams $6.00. Naujiems skaitytojams iki šių metų pabaigos — $1.00; šiems ir 1962 m. tik 6.00; metams (12 mėn.) $5.00.

DARBININKO administracijoje veikia SPAUDOS KIOSKAS. Čia gaunami naujausi lietuviškų knygų leidiniai, maldaknygės bei lietuviškos plokštelės.

Visais reikalais kreiptis:

DARBININKO ADMINISTRACIJA

910 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

•

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.